

ERDÉLYI ÖRMÉNY GYÖKEREK füzetek

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület havonta megjelenő kiadványa

VII. évfolyam 71. szám

2003. január

„Emlékek nélkül, népeknek híre csak árnyék,,”

(Vörösmarty Mihály)

A Fővárosi Örmény Klub minden hónap 3. csütörtökén 17 órakor - hívottan és hívatlanul - mindenkit szeretettel vár a

Budapest, V. Semmelweis utca 1-3. I. emeleti zeneterembe

Lapunk az interneten: www.magyar-orm.axelero.hu honlapon.

Elektronikus levélcímünk (E-mail): magyar.ormeny@axelero.hu

Elektronikus levélcímünk (E-mail): magyar.ormeny@mail.datanet.hu

Gondolatok az örmény liturgia nyomán

A 2003. évre is választottunk az örmény liturgiából olyan szövegrészeket, amelyek gondolatai elmélkedések alapjául szolgálhatnak. Őszi annak az éneknek egyes szakaszait elemezzük, amelyet a kar énekel, míg a pap felölti liturgikus ruháit.

**„Mennyei Király, őrizd meg rendíthetetlenül
a Te egyházadat,
őrizd meg békében azokat,
akik nevedet imádják:”**

/Ez - és az év során idézett többi szöveg is - néhai Kovács Géza rk. lelkész fordításában./

Nem is nagyon kell a szöveget magyarázni, ha visszatekintünk az elmúltakra! Mit is tehetnénk jobbat? Csak azt, hogy hasonlóan fohászunk!

Dr. Sasvári László

Szent Karácsony ünnepén

Már az év elejétől érezhető volt az egyesületünk iránti érdeklődés felfokozódása, közeledvén a kisebbségi választás, amely az örmény országos vezetés változtatásának igényét jelezte számunkra. A békés, közös munka igényét befelé és a közös fellépés igényét kifelé. Nehéz feladat annak a szervezetnek, amelyet mások kényszerítettek partvonalra, nem éppen tisztességes módszerekkel. De a közösség érdekében az árkokat be kell temetni, elvhúen és mégis kompromisszumkészsen. Már hónapok óta érezhető volt az igencsak kedvelt, 1996. márciusától üzemelő Fővárosi Örmény Klub rendezvényei látogatottságának megnövekedése is. Jól számítottak a szervezők, hogy a karácsonyi klubestet nagyobb teremben kell megrendezni. Igen sokan gondolták úgy, hogy együtt kívánnak ünnepelni a közösség tagjaival és koccintani a boldogabb újesztendőre, a békés, szeretetteljes együttműködésre az októberi kisebbségi választás és a november-decemberi örmény elektorválasztás győztesével. Reméljük, hogy sikereinket a februári fővárosi és országos választáson is kamatoztatni tudjuk a közös gyökerek és a szeretet jegyében a velünk együtt gondolkodókkal. Reméljük, hogy végre sikerül közösen munkálkodnunk a hazai örménység jövőjéért nemcsak a hazai, hanem a határon túli örménység és a magyar nemzet javára. Ezért volt még bensőségesebb a karácsonyi est közös imádsága, amely nemcsak elhunytjainkért, hanem az élőkért, értünk is szólt, hittel, reménnyel és szeretettel.

Köszönetet mondunk a műsor rendezőinek, szereplőinek és közreműködőinek az élményért,

különösen a Szent Család Plébánia gyermek színjátszó körének a Betlehemes játékért, amely az ünnep misztériumát varázsolta körénk nemcsak kitűnő játékaival, hanem a kitűnő jelmezeivel, rendezésével is. Akik nem tudtak rész venni az ünnepi műsoron, az ünnepélyes Szongott díj átadásán - amelyet idén Dr. Csordás Eörs kanonok úr, a bécsi Coll. Pazmaneum rektora és Dr. Semjén Zsolt, volt helyettes államtitkár, parlamenti képviselő kapott -, azok számára álljon itt a gazdag

Műsorlap

1. Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület elnöke, *dr. Issekutz Sarolta* köszöntője
 2. *Kátainé Szilvay Ingrid* J.S. Bach művét adja elő orgonán
 3. Sajó Sándor: Karácsonyi ének /vers/ - *Flórián Antal* színművész
 4. dr. Issekutz: A Szongott díj átadása
Dr. Csordás Eörs díjazott laudációja
 5. *Fogolyán Kristóf* fuvolaművész Mozart darabot ad elő
 6. Szabó T. Anna: December, kicsi láng, nagy hóesés /vers/, előadja *Flórián Antal* színművész
 7. Három magyar karácsonyi népdal, előadja *Kátainé Szilvay Ingrid* énekművész
 8. Díjazottunk: *Dr. Semjén Zsolt*, volt helyettes államtitkár, parlamenti képviselő
Laudációt felolvassa - *Flórián Antal*,
 9. *Fogolyán Kristóf* fuvolaművész Mozart darabot ad elő
 10. Reményik Sándor: Öröktűz /vers/ - *Kátainé Szilvay Ingrid* előadásában
 11. *Kátainé Szilvay Ingrid* J.S. Bach művét adja elő orgonán
 12. *dr. Issekutz S.*: zárszó - közös ima elhunyt társainkért és az élőkért. Miatyánk...
 13. Betlehemes. Közreműködik a Szent Család Plébánia gyermek-színjátszóköre.
Rendezte és betanította: *Dr. Kilián Istvánné*,
ének: *Egyháziné Marthy Katalin*,
jelmez: *Wertán Kinga*
 14. Snorhávör nor dári! Boldog új esztendő! Pezsgős köszöntő!
 15. Ajándékozás
 16. Fogadás
- Köszönjük, hogy együtt tölthettük ezt a szép estet!

Miért Szongott-díj? Emlékezzünk meg a névadóról!

Szongott Kristóf

Főgimnáziumi tanár, író és szerkesztő, a Szamosújvári Örmény Múzeum megálmodója, az ARMENIA c. újság megalapítója és szerkesztője. Született 1843. március 21-én Marosbogáton, meghalt 1907. január 24-én Szamosújváron. Atyja Szongott Jakab, anyja Donovák Ripszima.

Iskoláit Szamosújvárt, a középiskolát Gyulafehérvárt végezte. A „cum laude” érettségizett fiatalembert Szamosújvár közönsége a város által fenntartott örmény katolikus algimnázium tanárának választotta. Hiányzott belőle az úgynevezett szakképzettség, képesítés; természetes módszereket alkalmazott a nevelés terén. Rengeteg gyakorlati ismeretséggel, rátermettséggel bírt. 20 évi működés után rendes tanári kinevezést kapott, majd a gimnázium államosítása során kinevezték állami főgimnáziumi tanárrá. 40 évi tanári működés után vonult nyugdíjba, 1904-ben. Hallatlan olvasottsággal, sokoldalú, széles látókörű ismeretekkel rendelkezett. Egész életében egyetemes tudásra törekedett. Nemcsak Szamosújvárt, hanem Magyarországon, sőt Európa-szerte ilyen nagytudású emberként tisztelték. Óriási levelezést

folytatott a világ minden táján élő örményekkel. Több tantárgyat tanított: vallást, mennyiségtant, szépírást, rajzoló geometriát, magyar és német nyelvtant, történelmet és fizikai földrajzot. 1877-től haláláig városa képviselőtestületének lelkes tagja, az Erdélyi Katolikus Státus gyűlésének tagja volt (mint az örmény katolikus algimnázium képviselője), a Szent István Társulat tiszteletbeli tagja, majd a magyarországi Néprajzi Társaság örmény szakosztályának előadója. 1877-től 1907-ig szerkesztette az Armenia c. havi folyóiratot. Saját lapjában és külföldi lapokban sokat publikált, ezzel a magyarság és az örménység ügyét kívánta szolgálni. 1905-ben az ő kezdeményezésére létesült az Örmény Múzeum.

Írói, kutatói munkája eredményeként született meg négy kötetben *Szamosújvár szabad királyi város monográfiája* és a *Magyarhoni örmény családok genealógiája*, amelyek alapmunkák, valamint a *Chorenei Mózes: Nagy-Örményország története* fordítása örményről magyarra. Munkáit saját költségén adta ki Szamosújvárt.

Lánglelkű örménynek, a legnagyobb armenistának tartották már életében is. Őseink életéről, művészetéről óriási tudásanyagot hagyott ránk.

A Szongott Kristóf díjat az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület 1999-ben alapította azzal a céllal, hogy hálóját fejezze ki azoknak, „akik a hazai magyarörménység közösségéért, kultúrájának megmaradásáért, határainkon túl élő közösségeinkért működve elévülhetetlen érdemeket szereztek”.

A díj egy oklevélből és egy 13 cm átmérőjű bronz emléklakettből áll, amely Szongott Kristóft ábrázolja. Alkotója Törös Gábor nagybányai ötvösművészünk.

Dr. Csordás Eörs

1943. március 12-én született Budapesten. Édesapja Dr. Csordás László mérnök, egyetemi tanár. Édesanyja Marsovszky Livia klasszika-filológus.

Négyen voltak édestestvérek, de amikor 1948-ban egy ismerős családból az édesapát és édesanyját letartóztatták, az öt magukra maradt gyermeket a Csordás-szülők befogadták.

Saját vallomása szerint mindig pap akart lenni, gyermekkorától kezdve. 1961-ben az Esztergomi Szemináriumban látott hozzá a teológiai tanulmányokhoz. A Budapesti Hittudományi Akadémián doktorált teológiából, ezután Rómába került, ahol a Gergely Egyetemen kánoni jogot tanult.

Először Varsányban, majd Balassagyarmaton lett káplán, Lábatlanban plébános, később Rómában, a Pápai Magyar Intézetben dolgozott. Ezt követően Budapest Tisztviselőtelepre nevezték ki plébánossá.

A Központi Papnevelő Intézet rektor-helyettese lett, Budapest Rákospalota plébánosa, később prímási irodaigazgató. 2002. augusztus 1-től pedig ő a bécsi Collegium Pazmanianum rektora.

Jogi és történelmi témákról szóló értekezéseket publikált folyóiratokban, illetve különböző témában több könyvet írt: Krisztus misztérium, Párbeszéd az iszlámmal, A kánoni peres eljárásról, Felekezeti jog stb.

Több helyen előadásokat tartott történelem és kánoni jog témában. Kánoni jogot, illetve felekezeti jogot tanított a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen, az Eötvös Lóránd és a Károli Gáspár egyetemeken, az Államigazgatási Főiskolán, és a Sapientia Főiskolán.

Dr. Csordás Eörs elsősorban prímási irodaigazgatói minőségében az elmúlt évek során igen sokat tett a hazai magyarörmény közösségért azzal, ahogyan kiállt a hazai örmény szertartású, magyar anyanyelvű, római katolikus közösség érdekében. Olyan körülményekkel és odaadással törődött az Orlay-utca ügyében támadt gondjainkkal, hogy ezáltal elévülhetetlen érdemeket szerzett budapesti templomunk, múzeumunk, könyv- és levéltárunk visszaszerzése és megmentése érdekében. A kanonok úr e tevékenységével hathatósan hozzájárult a hazai

örmény katolikusok hitéletének rendezéséhez.

Oklevél

„Emlékek nélkül, népeknek híre csak árnyék...”
(Vörösmarty Mihály)

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület
Szongott Kristóf - díjat adományoz

Dr. Csordás Eörs
kanonok úrnak,
a Pazmaneum rektorának,

aki elévülhetetlen érdemeket szerzett azon kiállással és segítséggel, amelyet a hazai örmény szertartású, magyar anyanyelvű, római katolikus közösség budapesti temploma, múzeuma, könyv- és levéltára visszaszerzése és megmentése érdekében kifejtett és ezzel hozzájárult a hazai örmény katolikusok hitéletének rendezéséhez,

hálája és elismerése jeléül

Budapest, 2002. december 19.

dr. Issekutz Sarolta
az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület
elnöke

Dr. Semjén Zsolt

A magyar közélet olyan ismert egyénisége, akinek tevékenységén mindig átsütött a keresztény ember felelősségérzete. A rendszerváltás utáni idők politikai tablóján fiatal kora ellenére komoly helyet foglal el. Elsősorban azért figyelt fel rá az ország és a közvélemény, mert a rendszerváltás előtt különösen szorító helyzetben lévő területen, az állam és az egyház közötti kapcsolatok terén végzi szolgálatát.

Semjén Zsolt a Pázmány Péter Katolikus Hittudományi Akadémián szerzett tudományos fokozatot summa cum laude minősítéssel. Ezzel párhuzamosan az ELTE Bölcsészkarán 1992-ben kapta szociológus diplomáját. Oktatója a PPKE Szociológia Tanszékének, a Pontificia Accademia Tiberia és az Accademia Anglica Constantianiana tagja.

1989-től, amikor a KDNP tagja lett, aktívan politizál. 1990-től országgyűlési képviselő, 1994. és 1997 között a Magyar Országgyűlés jegyzője. Mint a II. kerületi önkormányzati és egyházközségi képviselőtestületi tag, harcolt a Szent Angéla Iskola újraindításáért, hogy ez az oktatási intézmény egyházi irányítás alatt végezheti munkáját, nagyban neki köszönhető.

1998-tól a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumához tartozó Egyházi Kapcsolatok Titkárságának vezetője, azaz az Orbán kormány egyházi ügyekért felelős helyettes államtitkára, egy ideig az Emberjogi Kisebbségi és Vallásügyi Bizottság alelnöke volt.

Egyik beszédében így fogalmazott: Szent István a magyar nemzet katedrálisát sziklára építette. A katedrális pillérei a kereszténység, az európaiság és a magyarság. Ebben a hármas egységben végzi Semjén Zsolt mindennapi tevékenységét, amelynek eredményei azonban nem mindennapiak. Azok a kitüntetések, amelyekkel ország és világ elismerését fejezte ki, büszkeségei a magyar hazának is. 1994-ben kapta a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia Pro Ecclesia Hungariae kitüntetését.

Semjén Zsolt az egyetlen magyar polgár, akit II. János Pál pápa rövid idő alatt két

alkalommal tüntetett ki. 1998-ban nyerte el a Nagy Szent Gergely Rend lovag-parancsnoki keresztjét a keresztény demokrácia hiteles képviselőként, 2002-ben pedig a Szent Szilveszter Rend Nagykeresztjével ismerte el a pápa a magyar egyházipolitikai modell meghatározásáért, bevezetéséért és kiépítéséért végzett munkáját.

A legfényesebben világító és kétség kívül történelmi eseménynek számító eredményt a millenniumi évben érte el.

„Ezer évvel ezelőtt bűnös módon elszakították Krisztus varratlan köntösét az egyházszakadással, de itt és most Szent István személye az, aki által történt egy öltés, hogy összevarrjuk azt, ami évszázadokkal ezelőtt elszakadt.”

Erről a korszakalkotó öltésről 2000. augusztus 20-án I. Bartholomaius Konstantinápoly egyetemes pátriárkája adott hírt a Szent István Bazilika előtt, amikor kijelentette, hogy a bizánci Szent Szinódus szentnek ismeri el Szent István királyunkat. Ő az első szent, akit ily módon az 1054 óta szétszakadt egyházban Keleten és Nyugaton is szentnek ismernek el. Ez minden bizonnyal történelmi mércével mérve is hatalmas történet. Ezért 2000-ben Bartholomaius pátriárka az ortodoxia legmagasabb kitüntetésében, a Pámmakarisztiszi Legszentebb Istenszülő Szent Keresztje kitüntetésben részesítette.

Semjén Zsolt publikációival is hozzájárult a magyar katedrális, a keresztény európaiság és magyarság hármasságának erősítéséhez. Az egyházat és az ifjúságot fenyegető egyik legnagyobb veszélyről, a New Age szektárról szóló részt a Pázmány Péter Katolikus Egyetem erkölcszociológiai tankönyvében ő írta meg.

Az előbb említettek közül is kitűnik a haza és a kereszténység iránti elkötelezettsége. Szinte ars poetica-szerű mondatok azok, amelyeket 2000-ben a Budakeszi Prohászka Ottokár Katolikus Gimnázium alapításának tizedik évfordulóján mondott:

„nekünk magyaroknak az egyetemes emberiséggel szembeni elsődleges kötelességünk az, hogy saját magyarságunkat megőrizzük, kimunkáljuk és felmutassuk, mert ez az az ajándék, amit csak mi adhatunk az emberiségnek.”

Ezekhez a feladatokhoz honnan merít erőt? Az említett beszédben megadta a választ, mely dr. Semjén Zsoltnak és mindannyiunknak erőt adhatnak:

„nekünk keresztény magyaroknak van egy különleges erőforrásunk, fölöttünk ki van feszítve egy örök védőpajzs, mint szellemi védőpajzs, az örök magyarság védőpajza: Szent István és Szent László, Mátyás és Rákóczi, Bethlen, Széchenyi, Deák, Mindszenty bíboros, Ravasz püspök és Prohászka püspök örök magyarsága. Ha a magyarság útkereszteződéshez ér, akkor ők lesznek azok a csillagok, akik utat mutatnak nekünk. Ha hűségesek vagyunk azokhoz az alapokhoz, melyeket őseinktől kaptunk, akkor lesz jövőnk, lesz második magyar évezred, egy keresztény értékeit ismerő, tudó, vállaló, európai magyar Magyarország.”

Államtitkárként különös gonddal viseltetett a magyarországi örmény szertartású, római katolikus közösség gondjai iránt. Elévülhetetlen érdemeket szerzett azzal a kiállással és segítséggel, amelynek célja a magyar anyanyelvű közösség budapesti templomának, múzeumának, könyv- és levéltárának visszaszerzése és megmentése. Tevékenységével hozzájárult hitéletünk, kultúránk megőrzéséhez.

Dr. Semjén Zsolt:

Elnökasszony, mélyen tisztelt Hölgyeim és Uraim, kedves Barátaim!

Őszintén mondom, hogy nagyon meg vagyok hatva. Két rövid gondolatot szeretnék elmondani Önöknek. Azért is röviden, mert gyerekkoromban volt nekem egy nagyon kedves plébános bácsim, akitől egy életre szóló bölcsességet kaptam. Ő azt mondta: „Zsoltikám, jegyezd meg, kétféle prédikáció létezik. Vagy rövid, vagy rossz”. Azért, hogy az utóbbit

elkerüljem, tényleg röviden csak két gondolatot szeretnék elmondani. Miért nagyon fontos nekem is és azt gondolom, hogy mindannyiunknak ez a kitüntetés és ez az egész gondolatkör, aminek a szolgálatában állunk.

Egy katolikus számára nyilvánvaló, hogy a katolikus egyháznak az ereje a katolicitásában van, a sokszínűségében van. Különböző lelkialkatú emberek vannak. Vannak, akinek a jezsuiták lelkisége felel meg, vannak, akiknek a bencéseké, vagy a ferenceseké és így tovább. Az egyház egyetemessége éppen ebben a sokszínűségében áll fenn. Ami igaz a szerzetesség eszméjére, ugyanaz igaz a rítusok sokféleségére is. Szegény lenne a katolikus egyház, ha csak latin rítusú katolikusok lennének. Fontos és jó, hogy vannak a bizánci hagyományokat és pravoszláv hagyományokat folytató görögkatolikusok, és nagyon fontos, hogy vannak örménykatolikus katolikusok. Hiszen mégiscsak Örményország volt az első keresztény ország.

Az egyetemes katolicitás lenne csonka, ha nem lenne örmény katolikusság. Ezért volt életbevágóan fontos, hogy az Orlay utcát meg tudjuk menteni.

A másik, a nemzet vonatkozásában fontos gondolat. Minden nemzet egyszeri és megismételhetetlen érték. Senki nem tudja azt adni az egyetemes történelemnek, amit a román: a saját románságát, a német a németiségét, a francia a franciaságát, az örmény az örménységét és a magyar a magyarságát.

Nyilvánvaló, hogy senki sem adhatta a világirodalomnak Dosztojevszkijt csak az oroszország, senki nem adhatta a világ zenei irodalmának Wagnert, csak a németiség és senki nem adhatta, senki nem adhatja az egyetemes emberiségnek Arany Jánost, Ady Endrét és Bartók Bélát csak mi, csak a magyarság. És ha eltekintünk a történelemtől, akkor az egyetemes emberiség lenne szegényebb egy sajátos dallammal, Isten egyik gondolatával, azzal, amit mi magyarságnak nevezünk.

Ez igaz a magyarságra, igaz az örménységre és igaz a világ minden nemzetére. De amit eddig elmondtam, azt még általában elfogadják, de itt és most még egy dolgot fontos aláhúzni.

Van az egyetemes magyar kultúra, amelynek része a magyarörménység. Van egyetemes örmény kultúra is. De sehol a világon nincs magyarörménység, csak itt. És az a sajátos valóság, az az évszázados történelmi sors- és kultúra-közösség, ami a magyarörménység, az nincs a Kaukázusban, nincs Anatóliában és Kisázsziában, nincs Operencián túl, egyes egyedül az egész világtörténelemben, az egész világmindenségben csak itt van.

És ez az itt lévőknek a felelőssége, hogy ezt a magyarörmény kultúrát nem tudja adni pusztán az örménység, vagy pusztán a magyarság. Ami itt van, ez a hihetetlen felelőssége a magyarörménységnek, hogy ezt a kultúrát megőrizze, kimunkálja és felmutassa, mert ezt a kultúrát senki nem tudja adni sem a magyarságnak, sem az örménységnek, sem az egyetemes emberiségnek, csak akik itt vannak.

Ezekkel a gondolatokkal köszönöm meg mégegyszer Önöknek a megerősítést, és Eörs Atya nevében is szeretném megköszönni ezt a magas elismerést. Ha minden jól megy, akkor még Karácsony előtt találkozom vele Bécsben és átadom neki a díjat.

Köszönöm szépen.

Mezey Katalin
(Uram, aki...)

Uram, aki villámokat leszúrva kétfelől
cövekeled ki az utamat,
csodálom,
hogyan tudsz

így figyelni rám?
Hogy tudod szíveden
viselni gondomat,
mikor más milliárdokkal is
hasonlóan kell törődnöd?

Önámítás vagy véletlen,
ahogy
megint s megint
kezedre ismerek,
midőn, mint játékot
az oktalan gyerekeknek,
csöndben visszaadod
eldobott hitemet.

Murádin Jenő

Fadrusz János emlékezete

Száz éve állanak erdélyi várostereken Fadrusz János szobrai. Kolozsváron és Zilahon. A 19. századi polgári fejlődés lendületéből és szepítő egyletek apró munkájából alakultak át az egykori piacterek díszterekké, melyeknek kompozíciós zárókövei a kor térszobrai lettek.

Fadrusz művei a történelmi múlt fölemelő mozzanatait örökítették meg. Hunyadi Mátyás alakjában a szobrász azt az uralkodót állította elének, aki jövőbe néző tekintettel vigyázza népét a Kárpát-medence keleti felében. Fadrusz ösztönösen ráérezett arra, milyen szimbólumokat vár tőle a kor fölemelkedő magyar polgársága. Bár ő maga Erdélyben korábban soha sem járt, de az ország másik peremvidékén, Pozsonyban nevelkedve ráhangolódott ezekre az életérzésekre, a végeket fenyegető veszélyekre. Így azután nem az „igazságos” vagy „a tudományokat pártoló” Mátyást mintázta meg Kolozsvár számára, hanem a diadalmas hadvezért, az ellenségeit legyőző imperátort.

A szilágysági Zilahon, Erdély és a Partium határán ifjabb Wesselényi Miklós szobra került a megyeközpont főterére. Természetes és jogos választással. Hiszen Wesselényi neve bűvös név a Szilágyságban. Ő volt az a messzire tekintő nagyúr, aki még a 48-as idők földrengése előtt felismerte a jobbágyrendszer tarthatatlanságát, és tenni is tudott azért, hogy földje népének emberibb életet biztosítson. Ezt a mozzanatot örökíti meg a zilahi szobor: a birtokos nemes báró és jobbágya hangtalan párbeszédét. Mintha Bánk bán és Tiborc jelenete állana elének szobrászi átfogalmazásban.

Kettős évforduló is emlékeztet e szobrok alkotójára. A kolozsvári és zilahi szobor fölavatásának centenáriumát ünnepeltük az elmúlt őszön, és Fadrusz halálának századik évére emlékezünk 2003-ban. Mindkettő lehetőséget kínált és kínál arra, hogy a millenárius idők nagy szobrászának művészi hagyatékát érdeme szerint méltassuk és tudatosítsuk.

A Fadruszról szóló emlékezések, az újabb kutatások már eddig is számos olyan mozzanatot tártak föl, melyeket az idő rétegei elfedni látszottak. Térszobrainak fölállítása Kolozsvár és Zilah mellett Pozsonyban és Szegeden e városok polgári átalakulásának keresztmetszetében állottak. Keletkezésük és elhelyezésük története a korszerű városrendezés érvényesülésével esett egybe. A korabeli társadalom minden rétegét mozgósította a feladat. Országos gyűjtőmunka biztosította az anyagi alapokat a szobrok fölállításához. Kolozsváron kereken húsz évig gyűjtötték a pénzt a monumentális szoborkompozíció hatalmas költségeire, és Zilahon is egy évtizedre terjedt ki a méretre sokkal szerényebb mű anyagi alapjainak előteremtése.

Csak természetes az, hogy nekünk, magyarörményeknek is részünk volt a nemzetet lelkesítő feladatban. Annál is inkább, mivel a polgárosodásban, különösen az erdélyi városok esetében, az örménység hozzájárulása közismerten hangsúlyos volt.

Fadrusz emlékét és szobrai történetét idézve, álljon itt örmény származású nagyapáink-dédapáink neve (távolról sem teljes fölmérésben), akik pénzbeli támogatásukkal a közös ügyet szolgálták. Kolozsváron: az Ákontz, Bogdán, Burgya, Gajzágó, Gámán, Gogomán, Issekutz, Korbuly, Kovrig, Lázár, Merza, Papp és Osztián családok, Zilahon: a Bogdánffy, Lázár, Karácsonyi, Papp, Simay, Szongott, Veverán családok a nemes ügy ismert támogatói.

Benedek Katalin

Benedek Elek és a szobra

Sopronban, a Nyugat-Magyarországi Egyetem Pedagógiai Főiskolai kar rendezésében tavaly ősszel Benedek Elek emlékülésre került sor. A nagy mesemondó 1859. szeptember 30-án született Kisbaconban és ugyanott hunyt el 1929. augusztus 17-én. A születésének évfordulója körüli napokban tartott tudományos ülésszak keretében 2002. október 2-án a főiskola bejárata előtt mellszobrot avattak. Az emlékülés egyik igen érdekes előadását *Lengyel László* politológus, Benedek Elek dédunokája tartotta.

Szoboravató beszédet *dr. Benedek Katalin Erzsébet* mondott, az alábbiakban ezt közöljük.

Vannak alkotások, melyek körül mintegy varázsütésre sajátos légkör alakul ki. Elkülönülnek a korszak művészi termékeinek közegétől, nem rendelik alá magukat beillesztési és rangsorolási kísérleteknek - önállóságukat sugárzó erővel megőrzik. Soltra E. Tamás Benedek Eleket idéző szobra ilyen műalkotás. Már a szoborállítás szándékának hallatán sokaknak, sokunknak agyába villant, hogy bizony hálás, szép és megtisztelő feladat plasztikába álmódni Elek apót. Igen, őt, legnagyobb meseköltőnket. Elsősorban őt ismerjük. Ködbe vesző gyermekkori emlékek, mesék ideje, elalvás előtti felolvasások suttogó, ringató hangjai dongnak fülünkben.

De Benedek Elekről tudunk-e eleget? Soltra E. Tamás érzékeny művészlencséjén át nyílik, tágul a mi világunk is, hogy, majd kiteljesedve jelenjék meg benne a kisbaconi székely Benedek nemzetség e hasonlíthatatlan nagysága. A mellszobor ugyanis egy egész életpálya sűrítője és példázata. Általa találkozunk a nemzete sorsán aggódó, azt jobbítani igyekvő parlamenti képviselővel, újságíróval, a kevés szavú, méléző és csalódott emberrel, ugyanakkor a Szókimondó Benedekkel, a szelíd nagyapóval, nagy magyarjainkról, mondavilágunkról szóló olvasmányok szerzőjével, lapalapítóval és főszerkesztővel, az Erdővidék és Tündérország megéneklőjével. De megszólít Benedek Elek, a Szembejövő ember, aki Trianon után elindul Kelet felé, visszaindul Erdélybe akkor, amikor Nyugaton vár a reményteli élet. Behódolni nem akar, ellenkezőleg, írói tekintélyével, tehetségével, a szellemi haladás érdekében kiáll a romániai magyar irodalom népszerűsítése mellett. Hiszen könnyű szeretni a nemzetet, amikor ennek semmi akadály, könnyű védeni az anyanyelvet, amikor azt tőlünk elvenni senki nem akarja - de nehéz, amikor el akarják venni. A Benedek család értékrendjében - ősökében és leszármazottakéban egyaránt - kiemelt helyet foglal el a tette kész, őszinte hazafiúi érzés. Ennek adózva, az országcsönkítés után, a meginduló országzászló-állítási mozgalom keretében a család a vészterhes évtizedeket is túlélő, nevével hímzett lobogót adományozott Kisbaconnak.

Eltökélttség, finom lelki rezdülések - mindez ötvöződik a szoborban. Az író sugárzó egyénisége ott rejlik befelé figyelő tekintetében, erőteljesen formált, széles, alkotói homlokán. Mozdulatlanul, időtlen létezésében él és hat. A portré gesztusok mellőzésével képes elvezetni a lélek legbensőbb tájaira, így keltve életre a bennünk szunnyadó, alaktalan képzeteket. Soltra E. Tamás műve illeszkedő proporciójú, realista alkotás. Hangsúlyt helyez,

„kitér” jellemző arcvonásokra (például: kiugró járomcsont, mélyen ülő szemgödör), s a korabeli ruházat részleteivel, különösen a festői nyakkendő traktálásával belopja a századforduló hangulatát, ízlését.

De ez a szobor pusztán csak **bronz** volna, anyag, ha nem itatná át lelkeség, ha a művész a kívülállás kényelmes felülemelkedésével közelített volna modelljéhez. Ami született, az alkotójának összegző, értékelő szembesülése Benedek Elekkel, műalkotásban elbeszélve. A hiteles tolmácsolásnak köszönhetően az író szellemi nagyságként és érző emberként egyszerre jelenik meg előttünk. Soltra E. Tamás művészi felfogása, mintázó készsége, plasztikai igényessége szerencsésen találkozott a témával. Ám önmagában ez a szerencsés egymásra találás nem lenne elegendő. Tehetség szükséges hozzá, s az a teremtő, termékeny pillanat, melyben mindezek összegződnek. A mellszobor egyebet is elárul. Beszél alkotójának tiszteletéről a klasszikus hagyományok iránt, a művészi szépség ígézetéről s arról, hogy a valóságábrázolás nem idejét múlt. Számára elődeink öröksége kimeríthetetlen forrásanyag, de a 20. századi izmusok tanításainak, tanulságainak úgyszintén birtokosa. Jól tudja, hogy az utókor nem irányzatokat, sokkal inkább műveket igazol, melyek akkor élnek tovább, ha nem szorulnak magyarázatra. Ha megértjük, érezzük lényegüket. Így keltenek szemlélőjünkben katarzist, és a személyes élmény frissességével járulnak hozzá szellemi gazdagodásunkhoz.

Az emocionálisan nagyhatású plasztika szinte megeleveníti a tiszta erkölcsű embert, akiről Dsida Jenő ihletett sorokkal emlékezett:

*Haja fehér, de szíve még fehérebb,
Ha rút-gorombán bántja is az élet,
Ő mindig szeret, mindig könyörül.*

Benedek Elek halhatatlan és mindig időszerű. Időszerű nemcsak íróként, de etikus emberi magatartásával is, mellyel e küldetéstudatban felvállalt szellemi és lelki szolgálata beteljesült. Ő írói és morális örökségével kivetítő utat mutathat a mai „gazdaságkor” tömegkultúrájából, eltorzult egyéni és közösségi létezésből, és segíthet visszatalálni a legfontosabbhoz, önmagunk megismeréséhez.

Sopron új ékessége mindezt a sok értéket, tartalmat magában rejtette, ám bárki hozzáférhet, hisz Benedek Elek mindannyiunké. Fogadják szeretettel és megbecsüléssel.

Helyreigazítás:

A Capdebo család rövid története I. rész 2002. decemberi füzetünkben jelent meg. Lemaradt a szerző megnevezése: Capdebo Dezső: „A baracsházi Capdebo család története” című műve alapján összeállította Capdebo Tibor. Olvasóink és az érintettek elnézését kéri a szerkesztőség.

A Capdebo család rövid története II. rész

baracsházi CAPDEBO LAJOS kanonok

(1913-1992)

Az első részben az örmény eredetű család múltjával foglalkoztunk, ahonnan a kanonok is származott, a II.-ik részben pedig Őt kívánjuk az olvasókkal megismertetni.

Családunk örömmel vette tudomásul, hogy az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület havi folyóiratában szeretné bemutatni olvasóinak *baracsházi Capdebo Lajos* kanonok életútját, aki az erdélyi örménység jelentős egyénisége volt.

Familiánk részéről engem, elsőfokú unokatestvérét ért az a megtiszteltetés, hogy a reá vonatkozó adatokat időrendi sorrendbe szedve, egyeztetve azokat a legközelebbi, őt mindennapos életében ismerő rokonokkal, a valóságnak és a történeteknek megfelelően formába öntve, bemutassam életét.

Romániában nemrégén már megjelent egy írás róla, melyet az ott fellelhető dokumentumok alapján állított össze az őt egyáltalán, vagy csak kevéssé ismerő szerző. A kétségtelenül alapos, precíz munka azonban több téves információt tartalmaz, azon kívül nem említ meg olyan fontos dolgokat, melyeket csak a közvetlen hozzátartozók ismerhetnek, és melyekre feltétlen szüksége van az olvasónak a tények megértéséhez.

Capdebo Lajos 1913 dec. 18.-án született Baraczházán. Szülei Capdebo János és Kosztovics Eugénia voltak, testvérei László és Magdolna-Lenke. Középiskoláit Temesváron kezdte a piaristáknál, majd Budapesten fejezte be. A családban nagy meglepetést keltett, amikor az életvidám fiatalember bejelentette, a papi pályát választja hivatásául, de nem kívánták elhatározásától eltéríteni. A teológiát Szegeden végezte, 1937-ben Glattfelder Gyula püspök szentelte pappá. Egyházi szolgálatát Csanád megyében kezdte, mint káplán. A háború alatt tábori lelkészként is szolgált. A katonák nagyon kedvelték, mindenkivel megtalálta a megfelelő hangot, remekül prédikált, és fellendítette a hadseregben a hitéletet. Ezután Nagyecsedre került plébánosnak, ahol már szülei és húga is vele voltak. Háború után 1945-ben Scheffler püspök a szatmári egyházmegyébe hozta át, és így román területre került, Erdődre, ahol nagyon kedvelték a hívek. A hitoktatás azonban magyar nyelvű tankönyvek nélkül nehézségbe ütközött, ezért engedély nélkül Magyarországról hozott át könyveket, melyből tanítani tudott, és ezekből katolikus paptársainak is juttatott. A román hatóságoknak tudomására jutott az eset, letartóztatták és bíróság elé állították, nehezen, de felmentették.

A rendkívül jóhumorú unokabátyám következőképpen adta elő nekem a tárgyalás lefolyását. A borostás arcú, nagyhangú ügyész vádbeszédében felhívta a bíróság figyelmét az ügy rendkívüli veszélyességére, a román nép elleni összeesküvésre, az irredenta eszmék felszítására, és példás büntetés kirovását követelte. Lajos megdöbbenve hallgatta a vádakat, már halálbüntetés kiszabását se tartotta lehetetlennek az akkori hisztérikus politikai légkörben. Folyton annak a cigány borbélynak az esete jutott eszébe, akit éppen egy ilyen ügyész rámenős beszéde következtében ítétek halálra. Amikor aztán megkérdezték a cigánytól, mi az utolsó kívánsága, ezt válaszolta: „Szeretném megborotválni az ügyész urat! „ A vádlottakat a bíróság visszavonulása idejére a szomszédos szobába terelték, ott kellett várakozniuk. Egyszer csak nyílt az ajtó, és az ügyész sietett át a helységen. Amikor meglátta Lajost, odalépett hozzá, és mosolyogva tiszta magyarsággal azt mondta: „Gratulálok Tisztelendő Úr, fel fogják menteni.” „Na de az ügy rendkívüli veszélyessége, összeesküvés, stb.” - mondta Lajos. „Az csak szavak puffogatása volt, egyetlen paragrafusra sem hivatkoztam, a bírókat pedig csak az érdekli, anélkül nem tudnak ítéletet hozni: „ Fel fogják menteni.” Úgy is történt, Lajos szabadlábra került.

A bíróságnak volt azonban egy kikötése, a püspökség helyezze jelenlegi szolgálati helyéről máshová, kedvezőtlenebb körülmények közé.

Így került át az Erdélyi Egyházmegyébe, ahol vagy 20 község szász anyanyelvű katolikusainak lett a lelkipásztora, mint Holcmány, Hosszúaszó, Nagydisznód, Verestorony, Szentágota, Vízakna, stb. Lajos jól beszélt németül, annyira, hogy szentbeszédet is tudott tartani ezen a nyelven. Hívei szerették és tisztelték, bármelyik község szívesen marasztalta volna állandó tartózkodásra. Munkáját felettesei is elismerték, és kezdett számukra nélkülözhetetlenné válni. Prédikációi egyre ismertebbé tették. A sok helységbe való utazgatás (vonaton, kerékpáron, motoron) azonban lassan felőrölték idegeit és kifárasztották, ezért kb. 10 év után állandó jelleggel Nagyszebenbe helyezték, ahol a főtéren lévő rendházban kapott lakást a maga és szülei számára. Édesapja itt halt meg. Anyja ezután egyre jobban kíváncszott lánya és négy unokája közelébe kerülni, akik Szatmárnémetiben laktak, ahol leányának, Magdolna-Lenkének a férje, Moldován István, vezető állásban dolgozott. Gyermekük, István, Brigitta, Antónia és Ignác is nagyon szerették volna, ha nagyanyjuk közel kerül hozzájuk, nagybátyjukkal, Lajossal egyetemben, Ezzel ő is egyetértett, és kérte Márton Áron erdélyi püspöktől a szatmári egyházmegyébe történő visszahelyezését.

Márton Áron nem szívesen vált meg egyik legtehetségesebb papjától, akinek eltávozása nagy űrt hagyott volna maga után az amúgyis paphiánnal küszködő egyházmegyében. Végül azonban a szatmári megye nyomására megköszönte Capdebo Lajosnak 12 évi eredményes munkásságát, és elengedte volna, de a hivatalos állami egyházügyi szervezet nem adta meg a hozzájárulást. Ezért átmenetileg, amíg elrendeződnek ügyei, egy Szeben környéki plébánián teljesített szolgálatot. Ekkor történt, hogy *Lengyel Zoltán*, szamosújvári örmény katolikus plébános, a Romániai Katolikus Örmények Ordináriátusának Apostoli Kormányzója meghalt. A szamosújváriak Capdebo Lajost, mint örmény származásút, akinek papi jóhíre hozzájuk is eljutott, tartották a legmegfelelőbbnek erre a tisztségre, és felkérték, pályázza meg az állást. Capdebo Lajos további elképzeléseit ez a lehetőség megváltoztatta, kérte Márton Árontól, nevezzék ki őt a szamosújvári plébániára. Az egyházi vezető hozzájárulása azonban késett, aminek az volt az oka, hogy az örménykatolikus vallás nem szerepelt önálló egyházként, csak a római katolikus vallás keretein belül. Félő volt ugyanis, hogy önállósága esetén a hatóságok beleolvasztják a görögkeleti egyházba, mint azt a görögkatolikusokkal is tették. Eddig ez a kérdés elkerülte az állami egyházügyi hivatal figyelmét, de félő volt, amennyiben olyan valakit nevez oda ki a püspök, aki az államrendőrség megfigyelése alatt áll, mint Capdebo Lajos, a magyaranyelvű hittankönyvek terjesztése miatt, aki amellet nagyfokú külföldi kapcsolatokkal rendelkezik, akkor az örmény egyház rendezetlen kérdése is felszínre kerülhet.

Capdebo Lajos ezt belátván visszavonta kérelmét a szamosújvári plébánosi tisztség kinevezésére vonatkozóan. Hozzájárult elhatározásához, hogy nem beszélte az örmény nyelvet, ami eddig is zavarta ebben a kérdésben. A szamosújvári hívek nehezen mondtak le az általuk jónak tartott személy kinevezéséről, de végül kénytelenek voltak hozzájárulni, hogy a már erősen nyugdíjkoros *Gergelyffy Nándor* töltsen be a plébánosi tisztséget, akit végül a fiatal *Sáska Jenő* követett.

Capdebo Lajos ezután átmenetileg Nagykárolyba került, majd amikor a közeli Kálmánd község plébánosi tisztsége elhalálózás következtében megüresedett, őt nevezték ki erre a helyre 1965 január 15-én. Az elmagyarosodott, német származású község lakói hamar megbarátkoztak új főtisztelendőjükkel, aki szokásos lelkesedésével irányította a hitéletet. Kivétel nélkül minden gyerek részesült hittan tanításban, a vasárnapi szentmisék élményszámba mentek, amikor a helyi fúvószenekar a karzaton megszólalt. Az emberek öltönyben, fehér ingben s nyakkendőben jöttek a templomba, ez még a gyerekekre is vonatkozott, akik a padok előtt álltak katonás rendben felsorakoztatva.

Capdebo Lajos 1974-ben tényleges kanonoki rangot kapott. Az ő ideje alatt épült meg az új parókia, melynek építkezését is ügyesen irányította. Ennek megépítéséhez a kálmándiak ragaszkodtak, mert a szomszéd községben is emeletes paplak épült. Úgy tartották, az ő papjuk se érdemel kevesebbet. A kanonoknak a régi földszintes épület is megfelelt volna, de a hívők ragaszkodtak az építkezéshez, így hát intézte az építkezés ügyeit is.

Capdebo Lajos nyugdíjazásáig, 1982-ig, és utána még 1986-ig nyugdíjasként vezette a plébániát, majd hűgához költözött Szatmárra, özv. Moldován Istvánnéhoz. Évekig járt a város másik végén lévő templomba hajnali misét tartani, mert erre nem akadt más vállalkozó a paphiány következtében. Amikor már nem bírt elmenni, akkor otthon misézett, végül azt is ülte, és húga ministrált hozzá. Még megírta a szatmári püspökség „Keresztény Szó” című lapjában „*Az örménység története*” című munkáját. 1992 május 8-án halt meg Szatmárnémetiben, egy eredményes, küzdelmes, becsületes, ízig-vérig magyarörmény élet befejezése után. Temetésén rengeteg híve jelent meg, fél Kálmánd község lakossága beutazott erre az alkalomra. Emléke élni fog azokon a helyeken, ahol papi hivatását gyakorolta.

Capdebo

Tibor

Örmények leszármazottai Kézdin

Az utóbbi években felerősödött az érdeklődés a korábban elhallgatott, elfelejtett múlt, a városok, épületek, népcsoportok, családok múltja iránt. Ma már nem különbség, és nem von maga után megtorlást a hatalom részéről, ha valaki a családja múltját kutatva levéltárakat, könyvtárakat látogat és előveszi a nagyszülők, dédszülők hagyatékából a levelesládát, ősei iránti tiszteletből nyilvánosságra hozza monográfiát, visszaemlékezéseket, vagy naplók formájában.

Az erdélyi örménység leszármazottai itt élnek közöttünk. Találkozókat, konferenciákat szerveznek a magyarországi örmény kisebbségi önkormányzatokkal közösen*, felújítják családi kapcsolataikat, az anyaországra települtek gondoskodnak kiadványok megjelenítéséről és támogatják a hazaiakat. 2002. augusztus végén Csíkszépvízen Örmény Családi Találkozó volt, szeptemberben Kolozsváron tudományos konferencia Apafi Mihályról, ő lévén az a fejedelem, aki engedélyezte az örmény kolóniák letelepedését Erdélyben a 17. században. A kolóniák tagjai (Erzsébetváros-Ebesfalva, Csíkszépvíz, Gyergyószentmiklós új lakói és Szamosújvár városalapítói) általában kereskedelemmel foglalkoztak, de sok volt köztük a kézműves is. Sokgyermekes családok, nagyszámú rokonság, összetartás, vallásosság és gazdasági felvirágzás érkezett velük mindenhová. A Varga E. Árpád által összeállított Erdély nemzeti és vallásfelekezeti statisztikája (I. kötet) a 19. század közepén csak a mai Maros-, Hargita- és Kovászna megyék területén szórványban élők számát 2500-ra teszi. Ugyanott találunk egy Kézdivásárhelyre vonatkozó, 1850-es adatot: 82 örmény nemzetiségű lakosa volt akkor a városnak. Ez a szám valószínűleg - legalábbis az első világháborúig - növekedőben volt. Trianon után sokan kivándoroltak, ma Budapestről Szegedig, Pécsről Szekszárdig sok anyaországi településen élnek kézdivásárhelyi örmények leszármazottai. Az itthonmaradottak is a magyarságot gyarapították lélekszámban és munkájukkal egyaránt. A későbbi statisztikák nem is tüntetik fel külön az örmény származásúakat, nem folytatták az Osztrák-Magyar Monarchia népszámláló biztosainak aggályosan aprólékos munkáját: az „egyéb” kategóriába kerülhettek azok, akik még örménynek vallották magukat a teljesen elmagyarosodott örmény közösségből.

Kedves, barátságos hely

Kézdivásárhely első betelepült örményei feltehetőleg a Bogdánok ősei voltak, 1754-ben kértek kereskedési engedélyt évi adó, árenda ellenében, amit „Nemes Fejér Vármegyében, Kantafalván” meg is kaptak azzal a feltétellel, hogy bőrárúval, borral és amivel a helyiek még foglalkoznak, ők nem kereskedhetnek. *Bogdány-Keresztes* örmény kereskedő és „nemes Gyergyó székben Szentmiklóson lakó” *Keresztes Antal* ugyancsak örmény kereskedő „nemes ebesfalvi örmény komániabéliek”, vagyis erzsébetvárosiak voltak. (Ebesfalva-Erzsébetváros, ma Dumbraveni, Apafi-birtok volt, 1658-ból származik az első bejegyzés az ottani örmény anyakönyvben. „Az Erdélyben szétszórta élő örmények felett joghatóságként az Erzsébetvárosban székelő főbíró által vezetett «Örmény Kompania» állt, amely egyéb ügyekben is képviselte az örményeket, például közösen, egy összegben fizettek adót. Emellett Erzsébetvárosnak volt külön bírója, és a településen kezdetben csak örmények laktak. Az itteni kolónia 1696-ban elnyert kiváltságlevele az első részletes jogi szabályozás az erdélyi örmények számára.” - tudjuk meg a világháló egyik oldalán - <http://garabonczias.hu/ormeny/oframeset.htm>).

A Bogdán-ősök 1759-ben építési engedélyt kapnak, ez már a letelepedésüket igazolja - tudjuk meg Bogdán Éva nénitől, aki leszármazottként családfakutatással, genealógiával is

foglalkozik.

- Mivel foglalkoztak kezdetben a Bogdánok? Azt Kézdivásárhelyen mindenki tudja, hogy az első fényképészetet ők nyitották.

-Rőfösüzletük és cipőboltjuk volt. Az 1859-ben született Bogdán Ferenc maradt itt Kézdivásárhelyen, leánytestvérei férjhez mentek. Neki segédet hoztak Franciaországból, aki értett a fotózáshoz. Ő is megtanulta és több segédet vett maga mellé, miután valamikor 1870-1880 között megnyitotta a boltot. Az egyik segédje Gyulai Ferenc volt, valahonnan az anyaországból, hozzáadta a lányát is, Blankát. Szentgyörgyön nyitott műhelyt, a mostani rendőrséggel szemben, a Csíki utcában van a ház, ahol laktak. A fiuk, ifj. Gyulai Ferenc kitelepedett, fotószakíró lett, ott doktorált. A Háromszék valamelyik számában is írtak róla. (Itt, Kézdivásárhelyen) Nagypám, Artur után apám folytatta az üzletet, de 1933 és 1938 között volt egy kis kiesés. Nehéz idők voltak, jött az infláció és nagypám halála, s apám még nem volt elég idős ahhoz, hogy ipart tudjon indítani. Inas kellett legyen, aztán segéd, úgy adtak csak iparendélyt, végig kellett járni a fokozatokat.

Közben Éva néni fényképeket, családfát mutat, magyarázza a szövevényes családi kapcsolatokat, érdekes történeteket, családi anekdotákat mesél.

- Sok mindent leírogattam, kinyomoztam, de annyira szétágazóak a rokonsági vonalak... Az örmények mindig együtt voltak, nagy, előkelő társaság, család, rokonság, testvérség, ilyen-olyan atyafiság, összetartottak nagyon. Karácsonyt, névnapokat ültek meg, állandóan együtt volt az egész társaság. A családban utoljára örményül dédapám beszélt, lehet, hogy még nagypám is tudott valamit. A régi örmény ételeket közben nagyanyám is meg-megcsinálta, ő nem volt örmény, de átvette a férjétől s az anyósától, apósától, s jobban szerette itt, mint Szentgyörgyön. Azt mondta, hogy soha nem menne vissza, Szentgyörgy hideg-rideg város, ahol az aljanép és a felső réteg között nem volt ilyen kispolgári társadalmi réteg, mint Kézdin. Ez kedves, barátságos hely volt.

Közben előkerül egy századeleji szomorújelentés, amelyet kb. 60-70-en írtak alá: Dávid, Vertán, Zakariás, Dobál, Fejér, Zárug, Khell, Bogdán, Novák vezetéknevekkel.

Az utolsó Zakariás

Zakariás Mária nénit is megkerestem a Vasút utcában. Ketten élnek a nagynénjével, a százegy éves Katinka nénival. (Pár nappal látogatásom után, szeptember 29-én Zakariás Katinka néni elhunyt, október elsején temették el a katolikus temetőben a Fejér-kriptába. Nyugodjék békében.)**

- Ilyen fajták vagyunk, anyai ágon a felmenők közül majdnem mindenki elérte ezt a kort - meséli Mária néni.

Családom ősei tősgyökeres örmények, apai és anyai ágon is, édesapám őseinek neve Hankucz volt, majd névváltoztatás útján felvették a Zachariás (Zakariás) nevet. A Zakariás család Gyergyószentmiklóson telepedett le, ahol a város életébe a többi örménnyel együtt nagy változást hoztak.

Mária néni Gyergyószentmiklóson végezte a tanítóképzőt, de dédszülei már az 1890-es években Kézdivásárhelyre telepedtek, itt már több örmény család élt, a Dávidok, Vertánok, Fejérek, Zárugok, akik szintén kereskedelemmel foglalkoztak.

- Amikor édesapám megházasodott, örmény leányt vett el, Vertán Rozáliát, egyedül én vagyok a gyermekük,** ha én meghalok, a Zakariás család teljesen kihal itt Kézdivásárhelyen. A családunkról mást nem tudok. Volt itt Zárug banktisztviselő, de kihaltak. Rokonok voltunk velük is. Gyergyószentmiklóson rengeteg rokon volt, de ahogy ideköltöztek az őseim, a kapcsolat megszűnt, s nem tudom a rokonságot. Szívesen elmennék örmény találkozókra, csak amíg Katinka néni él, egy percig itt nem hagyhatom, egyedül fél. Ő Szebenben végezte a tanítóképzőt, édesapám húga, nekem nagynéném, ő nevelt fel, mert édesanyám korán meghalt. Nagypámnak négy gyermeke volt, Zakariás, Kristóf, Anna,

Katalin, ezek mind meghaltak. Kristóf bácsiéknál, Annuska néniéknél nem volt gyermek, édesapámnak én voltam egyedül, s Katinka néni nem ment férjhez. Egyedül vagyok. Nagyanyám Fejér leány volt, s ők 14-en voltak testvérek. Fejér sok volt itt Kézdin. Megtudom, hogy a házba 1890-ben költöztek a dédszülők, az első részbe, azután építették hozzá ezt a második részt, ahol most laknak.

- Elolvastam A Musza Dagh negyven napját. A kötődésünk nem szűnt meg az örmény gyökerekhez, csak teljesen magyar a környezet. Az Erdélyi Örmény Gyökerek Füzeteket Bogdán Éva mindig ideadja, azt olvasgatom. A szokásokat, a nyelvet nem gyakoroljuk, de a hűség őseink iránt nem apadt el. Nem is tudok a szokásokról sokat, az örmény ételeket azonban mindig elkészítettük: amit minden örmény most is használ, fogyaszt, az az angadzsábur leves. Churutos, örménylevesnek is nevezik.

Mária néni azt is elárulta, ők hogyan készítették annakidején: alapanyaga a húsleves. Ebbe churutot reszelnek, tésztával befőzik: darált sertéshúst sóval összedolgoznak, a laskatésztát kis négyszögekre vágják, darált húst tesznek a közepébe és a sarkait összenyomkodják. Befőzik a levesbe, az íze savanykás a churuttól. A churutfőzés nagy ceremóniával jár, savanyútejbe, amelyet egy hétig is érlelnek,**** amíg jó savanyú lesz, főzéskor zöldpetrezselymet örölnék, a tejjel addig főzik, hogy jó sűrű legyen s megálljon benne a kavarókanál. Üstben szokás főzni, közben összekötözve csombort és kaprot tesznek a masszába. Egészen sűrűre megfőzik, azután megszáritják és reszelve ízesítik vele a levest.

(folytatjuk)
Bak-Dávid Tímea

Lábjegyzet

*A magyarországi, területi kisebbségi önkormányzatok - részben adminisztrációs nehézségek miatt - közvetlenül csak igen korlátozott mértékben vehetnek részt határon túli rendezvények szervezésében; efféle tevékenységet túlnyomórészt civil szerveződés, az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület folytat (a szerk.)

**A Dr. Száva Tibor Sándor által közreadott Zakariás-családfa szerint a megfelelő nemzedék-sávban csak Zakariás Katinka található, aki 1913-ban született, azaz 2002-ben 91 éves volt. Kérdés, melyik a hiteles adat? Vélhetően az unokahúgától, Zakariás Máriától származó... (a szerk.)

*** A Száva-féle táblázathoz képest itt is, a továbbiakban is igen sok az eltérés - keresztnevek, stb. - bizonyosan érdemes a tisztázásra (a szerk.)

**** Tovább! A szerk. 2002 nyárvégén majdnem három hétig volt kénytelen érlelni a churuttejet, amíg az kellőképpen savanyú lett...

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület szerkesztősége köszönetet mond azért a sok jókívánságért - levélben, e-mail-ben, telefonon, faxon és személyesen -, amellyel elhalmoztak a szeretet ünnepe alkalmából.

Budapest, Kanada, Argentína, Székelyudvarhely, Marosvásárhely Kolozsvár, Arad, Nagyvárad, Szamosújvár, Szatmárnémeti stb. jókívánságait fogadtuk és ezennel továbbítjuk minden kedves Olvasónknak.

Dr. Issekutz Sarolta elnökösszony részére
Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület

Tisztelt Elnökösszony!

Engedje meg, hogy férjem és a magam nevében megköszönjem a tavalyelőtti konferencia tanulmánykötetét. Nagyon igényes, szép munka, úgy érezzük, azok is haszonnal és

érdeklődéssel forgathatják, akik nem örmény származásúak ugyan, de - mint mi is - figyelemmel kísérik a magyarországi és erdélyi örmény közösség életét. Gratulálunk a szervezőknek és a szerzőknek!

Szeretnénk az egyesület munkájához további sok sikert kívánni, és a közelgő karácsonyi időszakra valamennyiüknek sok örömet, békés, nyugodt családi pillanatokat kívánni.

Tisztelettel és köszönettel

Budapest, 2002. december 10.

Lévai Anikó és Orbán Viktor

Wertán Zsolt

Barangolás Erdélyben, 2002

II. rész

Csíkszereda. Három templom is fellelhető egymás közelében: az immár kicsinynek bizonyuló barokk katolikus templom, az ideiglenes, fából épült Hodály templom, és a *Makovecz Imre* által tervezett, még épülőfélben lévő, új templom. Megvalósítására gyűjtéseket szerveznek.

Rettenetesek a panelházak (ezt - sajnos - „blokknak” mondják Erdély-szerte). Lám, mit művelt a várossal a hatalom.

Csíksicsó, vasúti csomópont. **Madéfalva,** minden esetben emlékezni kell az 1764-es bosszúálló kelepcére, melyet a jogaikért kiálló székelyeknek Siskowicz osztrák altábornagy állított. A kartácstűz előtt nem volt hova menekülniük. Akik a kartácstűzet mégis valahogy megúszták, azokat hajtóvadászattal kaszabolták, ahol érték, az egész vidéken. (Fájón hasít belém, hogy szűk kétszáz évvel később, 1956-ban Salgótarjánban ugyanígy lőttek a helybecsáltakra...)

Átkelünk az itt még gyérvízű Olt hídján. A közelben van **Csíkmadaras,** a korábban híres fazekas falu. Fekete fazekakat csináltak, míg a korondiak el nem lesték a tudományt. Időlegesen el is sorvadt a helyi korongozás, de jó kereskedők révén kisvártatva újból felvirágzott.

Csíkszentdomokos, Márton Áron szülőhelye. Gyönyörű Szervátiusz-szobor a püspök úrról. A II. világháború végén, az oroszok nyomában settenkedő román szabadcsapatok itt 13 főt kivégeztek, még egy 80 éves asszonyt is! A vidéket vérbe borító atrocitások miatt az oroszok a román vezetést elzavarva, a közigazgatást kézbe vették és az atrocitások megszűntek. Felcsík tájai igen szépségesek. A Feketeréz déli oldalán ered a Kis-Olt, keleten pedig a Maros indul, aztán mindkettő a Dunába ömlik.

Marosfő. A Mókus non stop fogadó mellett, a parkolónál, vaslemez kapun megyünk be, egy kaszálón lefelé ereszkedünk. (Oldalt faárnyékszék). Átlépkedünk a csermelyen, picit fel, túl le és a szépen befoglalt Maros-forrást körbeálljuk. Igen jó, üdítő vize van.

Kis fehérmárvány táblán: „Ébner Atya emlékére 1998” (a szekusok ölték meg.) Itt van a Csíki medence vége, a vízváltáson túl a Gyergyói medence kezdődik.

Balogh Jenő csengője szól, Béla bácsi beletapos a gázba. Frissen épített ortodox kolostor mellett húzunk el. A tájon mindenfelé, csíkokban sok aratatlan gabonaföldet látunk.

Gyergyószentmiklós, a medence központi települése, ahol egykor 600 magyar-örmény élt. A főtéren óriási kopjafa áll, amelyet a forradalom után, 1990-ben állítottak, felirata:

„Maradunk”. Szecessziós városháza, szépen felújítva. Első templomát a XIII. században, barokk templomát pedig 1766-76-ban emelték. **Gyergyóalfalu** templomkertjébe a visszacsatolás idején egy zászlórudat helyeztek el. Talapzatán a következő felirat olvasható:

„Vándor, vésd a szívedbe, hogy ez a föld székely és az is marad”.

Szárhegy (=Szármányhegy=Kopaszhegy), 1642-ben ferencendi kolostor épült.

Kolostortemplomában nyugszik Kájoni János. Lázár kastély, 1532-ből, a vidék egyik ékessége. Itt nevelkedett Bethlen Gábor. Szárhegyi győzelem. Történt ugyanis, hogy a férőhad nélkül maradt településen, a magára maradt 300 asszony, öreg és gyermek, különleges ötlet alapján, felszínesen, üres cserépkorsókat földelt el. A 3000 lovas tatár megriadt, amikor a patkók a korsókat hangos csörrenések közt be-berogyasztották. A kaotikus keveredésben a támadók egymást taposták agyon. „Tízszeres túlerővel szemben is lehet győzedelmeskedni, ha a szülőföldünket védjük” jegyzi meg honismereti vezetőnk. Tatároszlop, a földhalom mélyén a tatárok hamvai.

Gyergyóditró, lakosai tehetős deszkakereskedők voltak. Hatalmas, 5000 lelket is befogadó, kéttornyú neogót templomot emeltek, mert a település közepén álló szép barokk plébániatemplom már szűk lett. A márványszobrokat *Siklódi Lőrinc* szobrászművész alkotta, a színes üvegablakok *Róth Miksa* nagybecsű munkái. A főoltáron (Jézus szíve oltár) Krisztus carrarai márvány szobra. A fölötté magasodó gigantikus tölgyfa feszületet és az oltár többi farészét *Szánthó László* temesvári szobrászművész faragta. A hatalmas kovácsolt csillárokat *Jungfer Gyula* budapesti műlakatos készítette. Kerámia stációk.

A hatalmas, 2 hektáros, bekerített templomkert most éppen a nyíló gólyaorrtól (*Geranium*) kéklik. E tágas templomkert fogadja be alkalmanként 8 közeli falu búcsújáróit, mivel a szomszéd falvak lakosai kölcsönösen összejárnak „búcsúzkodni”. A szekus időkben a hatalmasok kitalálták, hogy a tágas templomkert területén lakóépületeket kell emelni. A ditrói székelyek azonban életrevalóak: azzal hozakodtak elő, hogy a kertben, nem is tudják már, hogy pontosan hol, de vannak régi jeltelen sírok. Ezzel a dolog megoldódott, hiszen hátha magyar ősök kerülnek felszínre, ősi bizonyítékként...

A nagytemplommal szemben, az út túloldalán, II. Világháborús fehérmárvány emlékmű, és az elesettek nevei. Mellette Arany János szobra, kopjafás kerítéssel övezve. Valamivel arrébb van a Puskás Tivadar Elméleti Líceum, udvarán futballpálya. A falu 3-szor 6 kilométer kiterjedésű, fürgé patak szeli át. Ha vízmentében követjük, 3 nagyobb házhoz érünk, köztük áll *Puskás Tivadar* családjának háza is. Az utcai lépcsős feljáratot az idők folyamán elbontották és a családi kőcímert a plébániára mentették. Sáríka néni, a fényképész, a Puskás családról sok mindent őriz, Gál Endréné pedig helytörténeti lexikont állított össze.

A legelső templom máshogy feküdt. A plébániatemplom 1746-ban épült, néhány éve kívül-belül renoválták. Azelőtt a Szárhegy filiáléja volt, majd több környező filiát egyesítettek Ditróval, most önálló plébánia. A templom tornya valaha óratoronyként szolgált; a hajóban ősi örmény családnevek olvashatók. A cinteremben van *Puskás Antal* nemzetőr őrnagy sírköve: +1865 és neje Csiby Anna +1867 A plébániatemplom mellett hatalmas székelykapu, 1934-ben faragták.

Mind az építkezésekhez, mind a lakosság megélhetéséhez sok fát vágtak ki a környező erdőkből, hiszen fafeldolgozók, deszkakereskedők voltak. Az erdőséget lassacskán teljesen kiirtották...

Elsétálunk a Külső temetőhöz, lankás dombon, hét és fél hektáron fekszik. Tamás Imre úr, római katolikus egyházi gondnok kísér minket. A ravatalozó környékén felkopaszodott feketefenyő, ágain tucatnyi varjú- és csókafészek. Sok becses örmény és székely síremlék található, egyes helyeken elbozótosodva.

Gaál Kálmán m. kir. honvéd, volt főreáliskolai növendék 1883-1902, Keresztes János, K. Jánosné Sáska Anna 1843-1906, Péres Sándorné Dániel Anna 1881-1956, Csíky Bálintné Dániel Elvira, Bajkol Tamás és neje Merthy Irén önmagasztaló sírfelirata, a Tarisznyás család sírkövei... A bőharmatos, termetes fűben jól megjárjuk a temetőt.

(folytatjuk)

(2002. aug. 22-28-ig barangolt az EÖGYKE 46 fős csoportja - szerk.)

Hagyományteremtő Csiky Gergely-napok Aradon

Gazdag rendezvénysorozattal tisztelgett tegnap névadója, *Csiky Gergely* emléke előtt Arad megye egyetlen olyan középiskolája, amelyben az első osztálytól érettségiig tanulnak a diákok. A hagyományteremtő célzattal megtartott Csiky-napot megtisztelték jelenlétükkel a helyhatóság képviselőin kívül a testvériskolák küldöttségei; a zagyvarékási Damjanich János Általános Iskola, a budapesti Puskás Tivadar Távközlési Szakközépiskola és Technikum, a békési Németh László Kollégium, a békéscsabai Kossuth Zsuzsa Kollégium, a szentendrei Agytanoda Alapítványi Iskola, a dévai Traian Líceum, a sepsiszentgyörgyi Mikes Kelemen Líceum és a temesvári 1-es Számú Gyárvárosi Általános Iskola, valamint a temesvári Csiky Gergely Színház küldöttsége, a történelmi egyházak, a civil szervezetek képviselői.

A vendégeket *Matekovits Mária* aligazgató köszöntötte és mutatta be. *Szakács Ferenc* igazgató ünnepi beszédében többek közt hangsúlyozta, hogy az ebből az alkalomból történő szobor-, illetve zászlóavatás kötelez, mert így teremtünk hagyományt e vidék szülöttjének szellemi hagyatékából és örökségéből, így viszünk be emberséget a magyarságba, magyarságot az emberségbe. Az igazgató kifejtette azt a reményét, hogy tíz-húsz-százhatvan év múlva is lesz magyar diák, és lesz beteljesülés pedagógus, diák, szülő és kisebbségi sorsban élő magyar közösségek számára.

Az ünnepség többi szónoka -*Vasile Dan Ungureanu*, Arad megye prefektusa, *dr. Kötő József*, az EMKE országos elnöke, *Pavel Sárbu* megyei főtanfelügyelő, *Bognár Levente*, Arad alpolgármestere, *Király András* megyei RMDSZ elnök (az utóbbi kettő az iskola volt diákja) – más-más megközelítésben utalt az anyanyelvű oktatás szerepére, az európai szellemiségre a szobor mához szóló üzenetére.

A szép és igaz gondolatok az iskola első emeleti folyosóján hangzott el, a fehér lepellel letakart Csiky Gergely-mellszobor előtt.

A névadó szellemisége

Az ünnepélyes pillanat ezután következett: *Varga Márk I.* és *Munteán Júlia*, XII-es tanulók leleplezték *Kocsis Rudolf* aradi művész pompás alkotását. A jelenlévő történelmi egyházak képviselői *Sándor Tivadar* római katolikus plébános, *Baracsi Levente* református, *Csabai Árpád* evangélikus lelkészek, valamint *dr. Vass Gergely* baptista lelkipásztor felszentelték a büsztöt.

Puskel Péter

Jelen közéleti napilap Arad, 2002. december 13.

Dr. Kötő József, az EMKE országos elnöke

Csiky Gergely szobrának avatására

A nemzet először 1896-ban hódolt Csiky Gergely emléke előtt szoboravatással. A színjátszásunkra új szemléletet kényszerítő budapesti Vígszínház székhelyének avatásakor leplezték le az intézmény előépületében elhelyezett *Róna József* munkát. 2002-ben közel szülőhelyéhez, Aradon leplezzük le a róla elnevezett középiskolában a magyar társadalmi dráma atyamestereként számon tartott alkotó mellszobrát, *Kocsis Rudolf* munkáját. 106 év távlatából is összekapcsolódik a két esemény, közös üzenetük van. Egyrészt dicsőíti a hely szellemét. Vajon a szülőföld, a régió szellemisége nélkül Csiky azzá vált, azzá válhatott volna, amivé lett? Nézzük csak a régióhoz kötődés állomásait. A pankotai kismemes megyei főorvos fia örökölhette, megtanulhatta már családjában a közösségben gondolkodás, a kultúratisztelet korparancsát. Aradon, a modernizáció lázában égő város gimnáziumában

elsajátíthatta a versenyképesség követelményeit. A régió másik Európára nyitott városában, Temesváron teológusként, tanárként, papneveldei oktatóként meggyőződhetett arról, hogy haladni csak a gondolkodás szabadsága, a kritikus önvizsgálat szellemében lehet. A késztetést a magyar dráma megújítására tehát Csiky Gergely a hely szellemétől kapta. Jellemző adalék, hogy Csiky Gergely első színházi bemutatkozása is Temesvárhoz fűződik. 1875-ben az új színház megnyitásakor őt kéri fel a prologus megírására. Ettől kezdve Thália mentorává válik a régióban. 1877-ben Aradon a Színügyi Gyámolító Egylet megbízza az ünnepélyes évadnyitásra a prologus megírására, majd a város színházának leégése után 1885-ben ugyancsak ő írja a nyitó prologust *Múlt és jelen* címen. 1881-ben Arad város díszpolgára lesz. Város és nagy fia találkozása a kölcsönös ihletés korszakának kezdetét jelenti. Krecsányi Ignác, Aradi Gerő társulatai a városban zsúfolt házak előtt játszó Csiky Gergely majd minden művét; a kor nagy színésznője, *Prielle Kornélia* kötelességének tartja a város nézőit megörvendtetni a halhatatlan Csiky Gergely figurák, a *Nagymama*, a *Buborékok* főszerepének alakításaival. Csiky pedig a szülőföld visszaigazolását választott útja elismerésének tekinti. De a hely szelleme nem teljesedhetett volna ki, ha a színpadi szerző külföldi útjai révén nem merítkezik meg Európa szellemiségében s a fővárosba költözve nem szívja magába nemzeti kultúránk levegőjét, Csiky szobrai tehát másrészt azt üzenik nekünk: mai globalizálódó világunkban se felejtjük a hely szellemiségét, de sajátítsunk el minden egyetemes értéket, ami versenyképességünket segítheti. Hallgassuk meg tehát Csiky Gergely szobrainak korunkhoz szóló üzenetét és a helynek ez a szellemisége itt, most külön is üzen nekünk, ünneplőknek, Az a tény, hogy Csiky Gergely mellszobrát Aradon a róla elnevezett, immár színmagyar tanintézetben leplezhetjük le, üzeni, hogy lehet és kell az együttélés európai modelljeit alkalmaznunk. Élni csak így szabad, így érdemes!

Székelyföldről indult a mindszei Ávéd család

Óvóhelyen avatták orvosdoktorrá

Az Ávédok 1947 óta mindmáig gyógyítják a mindszentieket. Ekkor érkezett a faluba *Ávéd László*, hogy elfoglalja a neki felajánlott körzeti orvosi állást.

Az orvos, aki az elkövetkezendő fél évszázadban a várossá fejlődő település megbecsült személyiségévé vált, hosszú utat tett meg a mindszei doktori állásig. *Laci bácsi* - egy idő után mindenki csak így hívta Mindszenten - Gyergyóalfaluban született Trianon esztendejében. A békeszerződés később meghatározta életének több fordulópontját is. „Az orvosi egyetemet Kolozsváron kezdtem, román uralom alatt, és fejeztem be Észak-Erdély visszacsatolása után, háborús körülmények között, magyar uralom alatt. Óvóhelyen avattak orvosdoktorrá” - írja életrajzában. Behívták, amerikai fogságba került, onnan pedig nem tért vissza Erdélybe: a szentesi kórházba jött dolgozni, majd meghívták Mindszentre. Így kezdődött a székely Ávédok mindszei története.

Laci bácsi fia, *János* számára egyértelműnek tűnt, hogy ő is a házi-orvosi praxist választja hivatásul. Édesapám olyan példát állított elém emberszeretetével, amelyet követnem kellett, állítja a ma is Mindszenten praktizáló orvos, aki nyugdíjba vonult apja körzetét vette át pályakezdésekor. Ávéd László így fogalmazta meg filozófiáját: „A család legfontosabb tagja a beteg, mert minden családtag őérte aggódik,” Ávéd János úgy egészíti ki apja tanítását, hogy egy kicsit a körzeti orvos is a család része, hiszen megosztják vele a betegek hétköznapi problémáikat, feszültségeiket. Hozzáteszi: Édesapám mindig nagyon tisztelte az embereket, és ezt a mindszentiek is érezték- ezért szerették őt olyannyira. Múlt időben beszél Laci bácsiról, hiszen az idős, köztiszteltben álló orvos tavaly nyáron elhunyt. Három szívinfarktus után is jó erőben volt, a hirtelen jövő negyedik mégis elragadta.

Ávéd János nemcsak a hivatást és a betegeket örökölte édesapjától, hanem annak életformáját is. Laci bácsi nagy vadász volt, olyannyira, hogy vadászcimborái nemrégén állítottak emlékének oszlopot a tiszai töltés oldalába. Ő alapozta meg a szalonkavadászat szokását Mindszenten, miután felfedezte, hogy bármily hihetetlen, az Alföldön megtalálhatatlan kis madár előfordul a város környékén is. Fia követte őt az erdőkbe és az árterekbe, ahogy bélyeget és régiségeket is gyűjt, miként apja tette, míg élt. Laci bácsi személyisége meghatározta az egész család sorsát, noha sohasem erőltette rá felfogását, döntéseit senkire: - Laci bácsi inkább tanácsolt, átérezve a tanácsadás felelősségét - meséli Makó Endre, aki Laci bácsitól tanulta meg a természet és vadászat szeretetét. A fiatalember pótnagyapjának tekintette Ávéd Lászlót, aki unokaként bánt övele.

Az Ávéd család alighanem újabb orvost ad majd Mindszentnek. Ávéd János fia, a nagyapjáról elnevezett *László* kiváló tanuló a vásárhelyi Bethlen Gábor Gimnáziumban, vadászni tanul. Orvos akar lenni, mint apja és nagyapja, mert megfogta őt is a mindszei Ávédok filozófiája, a „körzeti orvosi szolgálat alázata”.

Szalontai Attila Imre
Délmagyarország, 2002. december 4

Meghívó

A Fővárosi Örmény Klub január 16-án, csütörtökön du. 17 órakor várja az érdeklődőket a Magyarok Háza I. emeleti zeneterembe (V. Semmelweis u. 1-3.).

Kárpát - körút

Zenés körutazás a Kárpát medencében, vidámságokkal.

c. műsorával.

Közreműködik:

Dávid Csaba, Langermann Mónika szoprán és Zábó Gyula bariton

Zongorán kísér: Hosman Erzsébet

Rendezte: a Budavári Örmény Kisebbségi Önkormányzat.

Mindenkít szeretettel várunk.

1% 1% 1% 1%

Közeledik az adóbevallás ideje... A törvény szerint személyi jövedelemadónk (kétszer) egy százalékát erre jogosult, bejegyzett egyházaknak, közintézményeknek, civil szervezeteknek, egyesületeknek ajánlhatjuk.

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület jogosult arra, hogy személyi jövedelem-adónk 1 %-át az EÖGYKE-nek ajánlhassuk.

Hat éve működő Egyesületünknek így lehetősége nyílik, hogy működésünk anyagi nehézségeit részben megoldjuk. Meggyőződésünk, hogy az EÖGYKE kezdettől fogva nyitott könyvként működik, hiszen minden lépésünkről rendszeresen beszámolunk az Erdélyi Örmény Gyökerek Füzetek hasábjain.

Akik részt vesznek programjainkon, meggyőződhetek arról, hogy a tagdíjat, adományokat, a pályázatok során elért támogatásokat kizárólag kulturális és hitéleti identitásörzésünkre, hagyományaink ápolására, a magyarörmény társasági élet, a közösség megteremtésére, jobbtására fordítjuk. Kérjük, hogy jövedelemadója bevallásakor gondoljon Kulturális Egyesületünkre - ezáltal önmagára is. Hiszen tagságunk azért dolgozik, hogy magyarörmény közösségünk céljait megvalósítsa, örmény gyökereink tárgyi és szellemi kultúráját megőrizze, átadja gyermekeinknek, unokáinknak - az utókornak. Tartozunk ezzel tehetséges, tisztességes

és jó magyarrá vált őseinknek, tehát önmagunknak is.

Nem kell mást tennie, mint a jövedelemadó bevalláskor az APEH által mellékelte (vagy Ön által kért) rendelkező nyilatkozatot kitöltenie:

A kedvezményezett **adószáma:**

18085590-1-41

A kedvezményezett neve:

Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület

Egyúttal kérjük és javasoljuk, hogy a másik egy százalékkal támogassa a **Magyar Katolikus Egyházat**, amelynek részegyháza a magyarhoni, történelmi örménység Örmény Szertartású Római Katolikus Egyháza.

Templomunknak, amelyet évtizedeken át Kádár Dániel apátplébános vezetett, nincs önálló technikai száma!

Ezért javasoljuk, hogy másik rendelkezési lapján tüntesse fel kedvezményezettként a

Magyar Katolikus Egyházat,

amelynek **technikai száma**

0011

A rendelkező nyilatkozatot tegye külön-külön egy-egy szokásos, szabványméretű borítékba és zárja le. Írja a borítékra a saját nevét, lakcímét és adóazonosító jelét, majd a lezárt borítékokat mellékelje az adóbevallásához.

Köszönjük, hogy gondol ránk.

Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület

Kapcsolataim és emlékeim örmény testvérekkel

Nem vagyok örmény. Kicsi koromban nem is hallottam örményekről. Első találkozásom örmény személlyel Gyulafehérváron volt, a Majláth-főgimnáziumban. Ott végeztem az első két középiskolai osztályt 1936-1938 években. Tanárom volt **Száva Kristóf**, akiről csak később tudtam meg, hogy örmény származású. Száva tanár úr nekünk román nyelvet és irodalmat tanított. Én 5 elemi osztályt tiszta román nyelvű iskolában végeztem. (Szülőhelyemen akkor nem volt más iskola.) Így elég jól ismertem már a román nyelvet, a tanár úr nagyon kedvelt is emiatt. Mégis: Száva tanár úrnak köszönhettem, hogy a román nyelvtant kitünően, egész életrevalóan is megtanultam. Rendkívül lelkiismeretesen, alaposan végezte munkáját. Több mint 60 év távlatából is élénken őrzöm emlékét. Sírját is felkerestem a gyulafehérvári temetőben.

1938 ősztől 1944 májusig a kolozsvári piarista főgimnáziumban folytattam az iskolát. Itt elég sok örmény származású tanuló volt. Csupán osztálytársaim közül említsek meg néhányat:

Dávid Mihály. Nagyon jó barátok voltunk. Érettségi után Magyarországra távozott, kapcsolatunk megszűnt.

Tüzes Karácson. Konviktusi bentlakó fiú volt, egyik legkedvesebb barátom. Érettségi után sokáig nem tudtunk egymásról. Édesapja földbirtokos volt Zsibó környékén. Édesanyja pedig később Szamosújváron az örmény-templom orgonistája volt. Karácson, úgy tudom, - közigazdász lett. Nagyváradon élt. 1974-ben - a 30. éves érettségi találkozón - még jelen volt, utána nemsokára meghalt. Fia, Bálint, mint újságíró most is sokat szerepel.

Vákár László. Már a neve is elárulja örmény voltát. Érettségi után külföldre került, jelenleg Hollandiában kiváló építészmérnök, 1994-ben megjelent az érettségi találkozónkon is.

Folyovich György Magyarországon kiváló orvos.

Gorove Árpád. Ő a gimnázium évkönyvében is kifejezetten így szerepel: „örmény szert.” Érettségi után külföldre távozott, semmit sem tudok róla.

Voith Lajos. Érettségi után többet nem találkoztam vele. Édesapja gyógyszerész volt. Édesanyjával aztán nagyon sokszor találkoztam Marosvásárhelyen, többször is felkerestem és ő is engem. Akkor már Lajos nem élt, Irénke néni leveleit, sőt költeményeit is őrzöm. Szép festményei is voltak.

1945 őszén kerültem a gyulafehérvári Teológiára. Ott egyik évtársam **Szultán Lukács** volt, nagykászoni örmény fiú. Csak egy évet töltött velünk, aztán félbehagyta a Teológiát. Volt még egy másik kimondottan örmény nevű - a névre nem emlékszem - aki Velencéből a mechtaristáktól került haza. Ő is csak rövid ideig volt velünk, eltávozott. (Talán **Mélich** volt a neve.)

1950-51-ben első kápláni helyem Csíkszentmárton volt. Ott feltűnt nekem egy idős kereskedő bácsi, a nép „**Ámira úr**”-nak nevezte, tisztelte. Kimondottan örmény férfi volt. Temetésén is részt vettem.

1951-1979 között Szászrégenben voltam káplán, majd plébános. A városban elég sok örmény származású család él. Ezek többnyire római katolikus vallásúak. Különösen említésre méltó a **Bodurján**-család. Kimondottan örmény származásúak. Hiszen Bodurján János (Onnig) még az örményországi Bárdiságban született. Még mint fiatal gyermek János nevű bátyjával együtt Velencébe került az ottani mechtaristákhoz tanulmányok végzésére. A bátyja, János el is végezte a teológiát és örmény szertartású pap lett. Időközben kitört Törökországban a nagy örmény-üldözés. Édesapjukat, aki szőnyegkereskedő volt, megölték. Az édesanya leányával, egyik fiával és annak feleségével azonban a csodával határos módon megmenekült. A görög konzulátusra futottak. Onnan egy görög hajóval sikerült Romániába, a constantai kikötőig eljutniok. A hajó maslinát szállított, őket egy üres hordóban rejtették el, így utaztak a tengeren. Nagyon sok aranypénzükbé került ez az utazás. Ide érve, értesítették a velencei fiúkat is hollétükről. Mindkét fiú hazai gyerekezt.

A már pappá szentelt János Bukarestbe ment megkeresni édesanyját és testvéreit, majd Erzsébetvárosban működött. Aztán újból Bukarestbe került, itt nyomdája is volt, örmény újságot és könyveket is szerkesztett és adott ki. 1932-ben aztán Csíkszépvizre került plébánosnak.

A másik fiú, szintén János (Onnig) viszont útközben Magyarországon a csongrádmegyei Mindszenten véletlenül épp a katolikus plébánián kapott szállást. A plébános húga vezette a háztartást. Neki volt egy szép leánya, akit Onnig feleségül vett. Itt is tartózkodott egy ideig Mindszenten. Később a pap-bátyja hazahívta, ő is Bukarestben telepedett meg és jól menő cukrász-üzletet nyitott. Innen került aztán valamilyen okból Szászrégenbe, ahol ugyancsak mint cukrász folytatta tevékenységét. Ide hozta özvegy édesanyját is, akit aztán 1942-ben temettek el Szászrégenben 92 éves korában. Onnig bácsi anyanyelve még az örmény volt. Magyarul is beszélt, de érdekes kiejtéssel. Hat vagy hét gyermekük volt. (Gerő- cukrász, János - cukrász, majd asztalos, Bözsi, kereskedő, - Etus, - Karcsi - kereskedő, fiatalon meghalt stb.) Most is látom Onnig bácsit, amint az utcán árulja a fagyaltot, előtte egy nagy plakát: "Ha jó fagyaltot akar enni, Bodurján bácsitól kell venni."

Bodurján János, a papbácsi aztán nagyon gyakran járt le Régenbe, egyrészt édesanyja sírjához, másrészt a rokonok látogatására. Nagyon sok ismerőse és tisztelője is volt a városban. Ő kimondottan örmény szertartás szerint misézett, nekünk érdekes volt. Szívesen segített a gyóntatásban is. Szászrégenben végezte rokonai körében ünnepélyesen az aranymiséjét is, 50 éves papi jubileumát. Ezt is kimondottan örmény rítusban. Magyarul is beszélt, de nagyon érdekesen néha mosolyogtunk is szavain. Nagyon kedves, közvetlen ember volt, kevesen tudták mekkora tehetség rejtőzik benne.

1959 őszén kapott meghívást az örmények főpapjától, hogy az örmények történelmét, az örmény enciklopédiát folytassa és befejezze. A hatósági engedély is megérkezett. János

papbácsi éppen Szászrégenben tartózkodott. Lázasan és rendkívül nagy örömmel készült az útra. A szülőföldjére. Nekünk akkor szinte átszellemülten mondta, hogy szeretne találkozni az akkori legnagyobb örmény méltósággal is, Mikojással. Ki is jutott Örményországba.

Rövidesen kaptuk aztán a hírt, hogy váratlanul, egy gripa következtében meghalt. 83, vagy 84 éves volt. Ecsmiazinban (Jerevánban) van eltemetve a főpapi kriptában. Mindezeket a családtól tudom, részletesen elbeszélték és le is írták nekem.

A Bodurján családból még most is élnek Szászrégenben. Sajnos, úgy tudom a fiúág kezd kihalni. Egyik legkedvesebb családunk volt a fiatalabb Bodurján János családja. Három gyermeküket én készítettem első szentáldozáshoz, és eskettem is őket. Özvegy édesanyjukat is mindig felkeresem, ha a városban járok. A fiú - ugyancsak János, kiváló zenetanár, jelenleg Székelyudvarhelyen él.

Ugyancsak Szászrégenben ismertem meg **Lengyel Zoltán** szamosújvári örmény apostoli kormányzó urat. Talán éppen örmény híveit látogatta, a mi templomunkban misézett. Később magam is többször jártam Szamosújváron, a kormányzó úr vendége voltam. Egyik alkalommal pedig éppen nyári szabadságon voltam szülővárosomban, Kapnikbányán. A kormányzó úr is éppen ott járt és megkért, hogy vezessem fel a szép hegyre, a Gutinra. Szívesen vállalkoztam és kettesben gyönyörködtünk a természet szépségeiben.

Szamosújváron találkoztam **Sáhin Bertalannal**, a későbbi apostoli kormányzóval is. Egyébként Szamosújváron igen jó ismerősöm volt **Gabányi János** tanár úr. Ő Elemér nevű bátyámmal volt osztálytárs a kolozsvári piaristáknál, 1928-ban végeztek. Onnan volt szoros barátságunk is.

Szászrégenben ismertem meg **Gajzágó Lenke** számtan-tanárnőt. Ő Marosvásárhelyről gyakran jött fel Régenbe, több napig volt vendégünk is. Én is többször meglátogattam, elbeszélgettünk, még kártyáztunk is. Egyik ilyen alkalommal nála ismertem meg **Kapdebo Erna** híres magyar-tanárnőt is. Gajzágó Lenke Prohászka püspökkel is levelezett, igen magas intelligenciájú, rendkívül rokonszenves nő volt. A nagyenyedi családi sírboltban nyugszik.

Szászrégenben volt esperes-plébános sokáig **Merza István**. A városban sokáig emlegették. Én már csak futólag ismertem meg, kb. kétszer találkoztam vele. Leveleztünk is. Mint nyugdíjas Vízaknán halt meg, az otlakó Orsolya-nővérek gyóntatójaként.

1983-ban magam is nyugdíjba vonultam és a brassói Papi Otthonban leltem helyet. Itt is megismerkedtem több örmény származású egyénnel, rendszerint olvasom az örmény kiadású sajtótermékeket. NEM VAGYOK ÖRMÉNY. Tisztelettel és csodálattal, nagyrabecsüléssel adózom azonban a magyar-örmények vallási és nemzeti öntudata iránt. Erdély katolikus társadalma kétségkívül sokat köszönhet nekik, és most is tanulhatunk tőlük, főképp őseink iránti tiszteletet és hagyományaink ápolását.

Brassó, 2002. december 4-én

Szirmai Béla

„Aki nem ismeri múltját, hagyományait, az elveszti gyökereit, csak hányódik a világban. Néha-néha fel kell kerekednünk, útrakelnünk mindegy hova, a valóságban, vagy a lélek tájain, az emlékezetünk segítségével, hogy visszataláljunk romlatlan önmagunkhoz.”

(Kriúdy Gyula)

Felhívások!

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület szeretné megjelentetni a Gudenus János József: Örmény eredetű magyar nemesi családok genealógiája pótkötetét, de tervezzük a javított, bővített kiadást is a nagy érdeklődésre tekintettel. Kérjük az érintett - különösképpen a Pászákász, Petraskó és Rátz családokat -, hogy a hiányzó adatokat küldjék meg a

szerkesztőség címére.

Kérjük jelezni, ha téves adatközlést észleltek.

Előkészületeket folytatunk, hogy elkészülhessen az Örmény eredetű családok genealógiája című kiadvány, mint az Erdélyi Örmény Múzeum sorozat része. Kérjük tehát a családok jelentkezését, akár Gudenus János József genealógus címén (1211 Budapest, Kiss János altb. u. 61.), akár a szerkesztőség címén. Kérjük az iratokat (fénymásolatukat), adatokat mellékelni.

Az EÖGYKE megkezdte egy **Erdélyi magyarörmény szakácskönyv** előkészítő munkálatait. Kérjük, küldjenek recepteket! A szerkesztőség címére érkező recepteket a tervezett könyv szerkesztői fogják kiválogatni: nyilvánvaló, hogy ugyanazon étel többféle recept szerint is készülhet, ám egyetlen ételről nem szükséges húsz-harminc leírást közölni, néhányat - táj, családi szokás, vagy időrend szerint eltérőt - azonban igen. Ezt a válogatást a könyv összeállítói végzik el, akik kéri: a recepteket névvel aláírva küldjék be, hiszen a szakácskönyv hitelességét is az fogja biztosítani, hogy aki receptet ad meg, annak a neve is ott szerepel - a könyvben is.

**

Kedves Olvasóink!

Kéréssel és felhívással fordulunk Önökhöz!

Az EÖGYKE hozzákezdett a **Magyarörmény ki kicsoda** című kiadvány összeállításához, amelyben az örmény gyökerekkel rendelkező híresebb, nevesebb embereket szeretnénk összegyűjteni. Hosszantartó és felelősségteljes munka ez. Kérünk mindenkit, aki tud olyan, említésre valóban méltó emberről, aki örmény gyökerekkel rendelkezik, az adatokat juttassa el a szerkesztőségbe. Kérjük: az adott személy nevét, születése évét és helyét, az örmény vonatkozás jelzését (milyen örmény családok leszármazottja az illető), végzettsége, képezése, szakmai vagy tudományos fokozatai megjelölését, valamint tevékenysége rövid leírását (negyed- vagy fél oldalon). Indokolt esetben természetesen ez hosszabb is lehet. Kérjük, jelezze az adatok forrását, és a dokumentumok létét: van-e az adott személlyel kapcsolatban valamiféle dokumentum (valamint kép, fénykép, stb.) a birtokában. Kérjük, írja meg címét, elérhetőségét is, hogy az adatokat hitelesíteni, az esetleges dokumentumokat felkeresni (másoltatni) tudjuk.

Kiket keresünk? Magyarörmény származású, nevezetes személyeket, akik megbecsülést vívtak ki maguknak s akiről illik, vagy illenék tudnunk: a magyarörmény múlt, közelmúlt és jelen tudományos, politikai, közéleti, gazdasági, oktatási, hadi, egyházi, művészeti, irodalmi, kiemelkedő társadalmi tevékenységű alakjait. Kérésünket meg fogjuk ismételni több lapszámon át, hiszen tudjuk, hogy az adatolás nem könnyű munka. A beérkező anyagokat az EÖGYKE által erre a célra kijelölt bizottság fogja kezelni, amely eldönti, hogy végső soron ki az, aki bekerül a Magyarörmény ki kicsoda című kiadványba. Segítségüket előre is köszönjük!

Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület

Postacím: 1251 Budapest Pf., 70.

E-mail: magyar.ormeny@axelero.hu

Fax: 201-2401

A rendelkezésünkre álló adatokat témák szerint csoportosítva közrebocsátjuk, hogy az Önök segítségével javítsuk, kiegészítsük, pontosítsuk azokat. Elsőnek az

Örmény gyökerű kormányzati tisztségviselők
adatait tesszük közzé:

Lukács László, erzsébetvárosi; *Zalatna, 1850. október 24. - +1932. február 23. Budapest; Lukács Dávid és Wagner Jozefa fia. A Nemzeti Munkapárt elnöke, m. kir. pénzügy-miniszter (1895. jan. 15 -1905. jún. 18. és 1910. jan. 17. - 1912. ápr. 22.), kereskedelemügyi miniszter (1911. máj. 5. -1911. okt. 18.), belügyminiszter (1912. ápr. 22. -1913. jún.10.), a király személye körüli miniszter (1912. ápr. 22. -1913. jún. 10.), M. kir. miniszterelnök (1912. ápr. 22. -1913. jún.10.). *Gudenus: 296.*

Pattantyus-Ábrahám Dezső, *danczkai*; *Debrecen, 1875. július 10. - + 1973. július 25. Budapest; Pattantyús-Ábrahám László és Király Erzsébet fia. A második szegedi kormány miniszterelnöke és pénzügyminiszter (1919. júl.12. -1919. aug. 12.). *Gudenus: 398.*

Dániel Ernő báró, *szamosújvárnémeti*; *Németelemér, 1843. május 3. - +1923. július 24. Balatonfüred; Dániel János valamint eleméri és ittebei Kiss Augusztia fia. Kereskedelemügyi miniszter (1895. jan. 15. -1899. febr. 26.); *Gudenus: 90.*

Gorove István, *gáttajai*; *Pest,1818. augusztus 23. - + 1881. május 31; Gorove László és tövisi Rátz Mária Magdolna fia. A Deák párt elnöke, a magyar delegáció elnöke, a Szabad- elvű Párt elnöke, földművelés-, ipar- és kereskedelem-ügyi miniszter (1867. febr. 20. -1870. máj. 24.), valamint közmunka- és közlekedés-ügyi miniszter (1870. máj. 21. -1871. júl. 21.), a MTA tagja. *Gudenus:128.*

Ivány Béla, *ivádi*; *Fólya,1873. november 14. - + 1962. március 19. Budapest; Ivády Béla és erzsébetvárosi Csiky Jozefa fia. Földművelésügyi miniszter (1931. aug. 24.-tól 1932. febr. 4.) *Gudenus 78.*

Kristóffy József, *csejtei*; *Makó, 1857. szeptember 4.-+ Budapest, 1928. március 29, Kristóffy József csiksomlyói Csiky Gizella fia, Csanád vm. főispánja, belügyminiszter (1905. jún. 18.-1906. ápr. 8.), ez utóbbi idő alatt a közigazgatás terén szerzett érdemeiért legfelsőbb kitüntetésben részesült. *Magyar Életrajzi Lexikon, Gudenus: 70.*

Lukács Béla, *erzsébetvárosi*; *Zalatna,1847. április 27. - + 1901. január 7. Budapest; Lukács Simon és Gaál Teréz fia. Az 1900. évi párizsi világkiállítás kormánybiztosa, m. kir. kereskedelemügyi miniszter (1892. júl. 16. -1895. jan. 15.), az I. o Vaskorona Rend lovagja. *Gudenus: 293.*

Lukács György, *erzsébetvárosi*; *Nagyvárad,1865. szeptember 10. - + 1950. szeptember 28. Budapest; Lukács György és gyarmati Tar Krisztina fia. M. kir. vallás- és közoktatási miniszter (1905. jún.18. -1906. márc. 6.). *Gudenus: 298.*

Szilágyi Dezső; *Nagyvárad, 1840. április 1. - + 1901. július 31. Budapest; Szilágyi Lajos és erzsébetvárosi Lukács Anna fia. A jogtudományok doktora, a M. Tudom. Akadémia tiszteleti tagja, m. kir. igazságügyi miniszter (1889. ápr. 9. -1895. jan. 15.), a képviselőház elnöke (1895 - 98). *Gudenus: 297.*

Duka Géza István László, *kádári báró*; *Kádár, 1867. január 2. - +Bécs, 1913. január 22.; báró Duka Emil és beodrai Karátsonyi Katalin fia. Rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter, a főrendiház örökös tagja. *Gudenus: 213.*

Gajzágó László, *Karcag, 1883. augusztus 1. - + Bp. 1953. szeptember 26. Rendkívüli követ

és meghatalmazott miniszter 1927-ben. 1936-49 a nemzetközi jog tanára a bp.-i tudományegyetemen, az MTA tagja. *Magyar Nagylexikon*.

Bogdánffy Ödön, *vajdahunyadi*, *Torda, 1863. dec. 13. - +Budapest, 1944. márc. 13.; Tutsek Mária fia. Helyettes államtitkár, Műegyetemi nyilv. rk. egyetemi tanár. *Gudenus* 23.

Gopcsa László, *Szamosújvár, Belső-Szolnok megye, 1865. január 10. - Budapest, 1933. február 12. Államtitkár-helyettes, jogász, gyorsírás szakértő, *Magyar Katolikus Lexikon*.

Issekutz Aurél, *marosvásárhelyi*, *Szászváros, 1864. jan. 14. - +Budapest, 1934. júl. 21. Issekutz János és Másvilági Katalin fia. Belügyi államtitkár, Krassó-Szörény vármegye alispánja, a III. o. Vaskorona rend és a Ferenc József rend tulajdonosa. *Gudenus*: 177.

Jakabffy Imre, *zaguzseni*, *Pest, 1850. december 4. - + Budapest, 1930. január 15. Főispán, országgyűlési képviselő, államtitkár. *Révai Nagy Lexikona*.

Jakabffy Gyula *Sofronya, Arad megye, 1878. - +?. Földbirtokos, főispán, felsőházi tag. Államtitkár. *Magyar Katolikus Lexikon*.

Karátson Lajos, *ivándai*, *Arad, 1853. okt. 21. - +?. Karátson Antal és beodrai Karátsonyi Rebeka fia. Államtitkár, miniszteri tanácsos, országgyűlési képviselő. *Gudenus*: 215.

Kristóff Károly, *Vác, 1882. jan. 26. - +Budapest, 1954. febr. 6.; élesdi és telegdi Jakabffy alias Kristóffy Károly és nemes Molocsay Klementina Antónia Paula fia. M. kir. közellátási államtitkár, a M. Kir. Postatakarék vezérigazgatója, dr. jur. utriusque. *Gudenus*: 266.

Lukács György, *erzsébetvárosi*; *Nagyvárad, 1820. - + Salzerbad, 1892. augusztus 29.; erzsébetvárosi Lukács Ignác és lellei Gaál Teréz fia. Belügyminisztériumi államtitkár, a Szent István Rend lovagja. *Gudenus*: 297.

Meskó László, *Nyíregyháza, 1851. szeptember 23. - +1922. július 23. Bp. Édesapja M. Pál (szül 1824.) nyíregyházi orvos volt és Bölke Matild fia, anyai ágon volt örmény származású. - Nyíregyháza főispánja, 1907-től 1909-ig igazságügy minisztériumi államtitkár. *Meskó Márton: A Meskó család leszármazása*.

Novák Ferenc, *1869. júl. 20. - + Kistagyospuszta, 1945. jún. 30. Novák Kamilló és Lechner Beatrix fia. M. kir. kereskedelemügyi minisztériumi műszaki tanácsos, államtitkár. *Gudenus*: 374.

Dániel Antal Mihály, *szamosújvárnémeti*, *Erzsébetváros, 1804. dec. 9. - + Dániel István és Izsáky Anna fia. Pankota 1848-as kormánybiztosa, földbirtokos. *Gudenus*: 92.

Lukács Sándor, *erzsébetvárosi*, *?, 1822 - + Párizs, 1855, erzsébetvárosi Lukács Ignác és lellei Gaál Teréz fia. Országgyűlési képviselő, Győr város 1848-as kormánybiztosa, a nagyváradi hadifelszerelő telep vezetője (1849). *Gudenus* 298.

Pap Géza, *elekesi báró*, *Nagybecskerek, 1864. jún. - +Budapest, 1934. júl. 9. Pap Simon és Simay Anna fia. Az Országos Vitézi Szék és a m. felsőház tagja, országgyűlési képviselő, 1911-től 1913-ig az úgynevezett „Überland"-földek kormánybiztosa volt, ügyvéd, dr. jur. Érdemeiért bárói rangot kapott. *Gudenus*: 384.

Bogdánffy Ferenc, (*1829. - + Budapest, 1910. aug. 25., Török Róza) Irodafőnök a Honvédelmi Minisztériumban. *G. 19.*

Buzáth János, (* 1869. - + Budapest, 1936. dec. 26, gyergyószentmiklósi Kövér Ilona), Budapest Székesfőváros alpolgármestere, m. kir. kormányfőtanácsos. *G. 33.*

Csíky Tivadar, *csíksomlyói*, (*Gyergyószentmiklós, 1879. febr.10. - + Budapest, 1943. jan. 22. gyergyószentmiklósi Lázár Tekla Aurélia). M. kir. kormányfőtanácsos, min. osztálytanácsos, a Belügyminisztérium osztályának vezetője. *G. 61.*

Csíky Gyula, *csíksomlyói*, (*1875. jún. 11. + Gyula, 1911. okt. 4.; Czárán Szidónia). Minisztériumi osztálytanácsos, dr. *G. 67.*

Csíky Albert, *csíksomlyói*, (*1846. -+ Marosvásárhely, 1888. ápr. 5, Verzár Mária) M. kir. adótárnok. *G. 68.*

Csíky József, *csíksomlyói*, *Marosvásárhely, 1880, ápr. 15. - + , Korbuly Klementine). Minisztériumi tanácsos, dr. *G. 68.*

Csíky Aladár, *erzsébetvárosi*, (*Batyusháza, 1880. okt. 14. -+? , Hollósy Anna). Minisztériumi tanácsos, dr. jur. ügyvéd. *G. 77.*

Dániel Lajos József, *szamosújvárnémeti*, (*Egri, 1860. jan. 24. - + Sződliget, 1943. dec. 6. alsórepszegi Szőke Amália Franciska). M. kir. főadótárnok. *G. 93.*

Jakabb Bogdán, (*Nagyvárad, 1809. - + 1887. nov. 22. Kolozsvár). Volt erdélyrészi főkormányzó tanácsos, majd kereskedelmi miniszteri osztálytanácsos, főispán. *Szongott III. 137.*

Lukács Salamon Simon, *erzsébetvárosi*, (*Zalatna, 1887. márc. 13. - +Budapest, 1924. dec. 18. Gajzágó Fatime Zaida). Külügyminisztériumi osztálytanácsos, tart. főhadnagy. *G. 293.*

Mály Sándor, *kissármási*, (*Zsombolya, Torontál megye, 1849. december 9. - + Budapest, 1929. november 13. Boltos Alojzia). Minisztériumi tanácsos, főiskolai tanár. *G. 340.*

Mártonffy István, (*Tóttelke, Kolozs megye, 1886. szeptember 25. - + ?). Pénzügyminisztériumi számvevőségi tanácsos.

Noszlopy Kálmán, *noszlopi*, *Pánd, 1874. ápr. 9. - + 1964. jan. 23. gáttajai Gorove Anna). Minisztériumi osztálytanácsos. *G. 132.*

Novák Kamilló Bódog Károly, (*Gyula, 1884. dec. 5. - +Pincehely, 1961. máj. 3. Lechner Beatrix). Főispáni titkár, belügyminisztériumi fogalmazó. *G. 375.*

Sármezey András (Endre) Elemér, *szombatsági*, (*Mezőkovácsháza, 1859, ápr. 21. - + Békéscsaba, 1939. aug. 16, rétháti Kövér Anna). M. kir. kormányfőtanácsos, vasútmérnök. *G. 459.*

Szitányi Ferenc, *szitányi*, (*Leányfalva, Bereg vm., 1893. aug. 28. - + Budapest, 1944. okt. 19. gyergyószentmiklósi Kövér Jolán). M. kir. pénzügyminisztériumi tanácsos, huszárhadnagy. *G. 252.*

Temesváry Imre, (*Szeged, Csongrád megye, 1874. november 1. - +?). Mérnök, kincstári főtanácsos, országgyűlési képviselő.

Tomka Miklós, *tomkaházi*, (*Budapest, 1905. aug. 8. - + Budapest, 1987. febr. 4. báró Dániel Margit) Földművelésügyi min. osztálytanácsos, dr. jur. *G. 101.*

Viczián Antal, nemes, (*Csákvár, 1877. jún. 16. - 1916[^]. ápr. 17. szamosújvárnémeti Dániel Ilona). M. kir. belügymin. fogalmazó, főispáni titkár. *G. 98.*

Vertán Endre, *szombatsági*, (*Torda, Torda-Aranyos megye, 1867. november 30. - +, Zakariás Mária). Ügyvéd, országgyűlési képviselő, miniszteri tanácsos. *G. 463.*

Vratarics György, *pápai*, (*Eger, 1908. szept. 24. - + 1987. szigethi Buzáth Anna). Zongoraművész, kultuszminisztériumi titkár, dr. jur. *G. 32.*

A „Nagy Budapest” 1940. márt. 22.-i cikke alapján:

Gajzágó László megh. miniszter, **E. Lukács György** dr. ny. miniszter, **Bogdánffy Ödön** h.

államtitkár, **Papp Antal** dr. ny. h. államtitkár, **Lengyel Endre** dr. kormányfőtan., **Székelyhidy Ferenc** dr. korm. főtan., **Vikár Géza** korm. főtan., **Vákár P Artúr** dr. korm. főtan., **Bánovits Ödön** min. fogalm., **Bodonyi Viktor**, dr. min. fogalm., **Buzáth Barna** dr. min. fogalm., **Buzáth Imre** dr. min. fogalmazó, **Csiky Aladár** dr. ny. min. tan., **Csiky Tivadar** ny. min. tan., **Csiky József** ny. min. tan., **Csiky György** min. titkár, **Czetz Kristóf** pü. min. tisztviselő, **Dávid Mihály** dr. min. tan., **Durugy Ferenc** dr. min. oszt. tan., **Ember Endre** dr. min. titkár, **Jakabffy Zoltán** min. oszt. főnök, **Kovrig Béla** dr. min. oszt. főnök, **Lukács József** ny. min. tan., **Mártonffy Károly** dr. ny. min. tanácsos, **Mály Ferenc** dr. ny. min. oszt. tanácsos, **Pattantyús Béla** dr. min. titkár, **Szarukán Zoltán** dr. min. titkár, **Szentpétery István** dr. ny. min. tan., **Temesváry Imre** dr. ny. min. tan.

A továbbiakban is kérünk mindenkit, aki tud olyan, említésre valóban méltó emberről, aki örmény gyökerekkel rendelkezik, az adatokat juttassa el a szerkesztőségbe, segítségül mellékelünk egy visszaküldhető adatlapot, de küldhet elektronikus levelet is! Lehetőleg kérjük: az adott személy nevét, születési adatait, milyen örmény családdal van rokonságban, iskolai végzettségét, szakmai életútjának rövid leírását. Kérjük, jelezze az adatok forrását, esetleg azt, hogy az adatok a birtokában vannak. Kérjük, adja meg nevét, címét, vagy elérhetőségét, hogy szükség esetén felvehessük Önnel a kapcsolatot, az adatok pontosítása, kiegészítése érdekében, vagy a birtokában lévő dokumentumokat lemásolhassuk, az utókornak való megőrzés érdekében.

Legközelebb az örmény gyökerű országgyűlési képviselők adatait tesszük közzé.

Naptárak – 2003

Az új évre sok szép, művészi kivitelű naptár látott napvilágot, melyek közül kettőt emelnék ki ez alkalomból:

Örömmel forgattam a Szegedi Örmény Kisebbségi Önkormányzat és az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület által kiadott, dr. Tóth Rózsa grafikusművész illusztrálta, Szeged templomait ábrázoló szép kivitelű falinaptárt, mely a művész ragyogó rajztehetségéről és patriotizmusáról árulkodik. Ha nem figyelted meg az életben, most egy - egy hónapon keresztül látva, legyél büszke arra, milyen sok és szép templom van Szegeden.

A másik naptár családi. Leányomtól kaptam ajándékba, aki a családi fotókból válogatva tervezte és kivitelezte az asztali naptárt. A több generációt felvonultató képek a mindennapi munka közben is állandó együttlét-érzést és örömet jelentenek, különösen miután többen már nincsenek közöttünk. Ötlet és kreativitás.

És mily sokat jelent a megajándékozottnak. Ezáltal lesz múlt és jelen egyszerre velünk és így biztosan könnyebb a napi munkánk is.

I.S.

Ferenczy István színművész halála

Hatvanöt éves korában, kedden súlyos betegségben elhunyt *Ferenczy István*, a Marosvásárhelyi Nemzeti Színház Tamási- és Szentgyörgyi-díjas színművésze. 1959-ben a marosvásárhelyi Székely Színházban kezdte színészi pályafutását. Mindvégig Marosvásárhelyen játszott, tanított a Szentgyörgyi István Színművészeti Főiskolán is. Ízig-veéig erdélyi magyar személyiség volt, akinek mindennél fontosabb származási kötődése, hűsége, emberi méltósága és művészi hite - áll a Marosvásárhelyi Nemzeti Színház társulata által megfogalmazott nekrológiában.

Magyar Nemzet 2002. december 19. (E.Sz.P)

(Ferenczy István színművészt, aki 2002. december 17-én hunyt el, a híradás szerint december 20-án temették el Marosvásárhelyen - EÖGY füzetek szerk.)

**

Dr. Novák Ákos, az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület szegedi klubjának egyik alapító tagja, a Szegedi Örmény Önkormányzat képviselője 2002. december 6-án, 67 éves korában elhunyt. December 19-én Szegeden a belvárosi temetőben búcsúztatták rokonai, barátai, közösségeinek tagjai igen nagy részvét mellett. Többek között Kövér István a Szegedi Örmény Önkormányzat elnöke méltatta az elhunyt közösségi szerepvállalását.

Dr. Novák Ákos 1935-ben született Budapesten. 1937 óta élt Szegeden. Apai ágon örmény származású. A család 1916-ban átmenetileg, 1922-ben végleg áttelepülni kényszerült Szegedre. Tanári, könyvtárosi végzettséget szerzett. A József Attila Tudományegyetem Éghajlattani Intézetében, Történeti Intézetében, majd a központi Könyvtárban dolgozott. 1983-tól nyugdíjazásáig könyvtárigazgató volt.

**

Váradi Mária Irén (1919-2002) újságíró a Brassó-belvárosi Plébánia Pax Romana Egyesületének elnöknője, az Erdélyi Napló, a Brassói Lapok, valamint több más napilap és folyóirat munkatársa, a Duna Tv. Helyi tudósítója, életének 82-ik évében, hosszú szenvedés után, szentségekkel megerősítve, 2002 év november 12-én reggel hunyt el. Temetése a Római Katolikus Egyház szertartása szerint 2002. november 15-én a bolgárszegi római katolikus temetőben volt. Az elhunyt az erdélyi örmények közösségeiről és kulturális identitásérzéseiről évek óta rendszeresen tudósított romániai lapokban, rádióban és televízióban. Az Erdélyi Örmény Gyökerek Füzetek hűséges olvasója és támogatója volt kezdettől fogva.

**Adj uram örök nyugodalmat nekik!
Emléküket kegyelettel megőrizzük!**

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület folytatja az **adományok gyűjtését** az erdélyi magyarörmény közösségek részére. Megköszönjük az eddig hozzánk eljuttatott adományokat, továbbítjuk azokat. Pénzbeli adományokat az egyesület bankszámlájára is be lehet fizetni.

Bankszámlaszám: Budapest Bank Rt. Királyhágó fiók: 10100792-72594972-00000007

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület székhelye: 1015 Budapest, Donáti utca 7/a.

Postacíme: 1251 Budapest, Pf. 70. **Telefon:** 201-1011, **fax/tel.:** 201-2401

Elnök: dr. Issekutz Sarolta, fogadóidő minden szerdán 16-18 óra között.

ERDÉLYI ÖRMÉNY GYÖKEREK - füzetek

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület havonta megjelenő kiadványa

Nyilvántartási szám: 2.2.4/78/2002.

Felelős kiadó: dr. Issekutz Sarolta

Szerkesztő: Dávid Csaba, Munkatársak: Dr Sasvári László, Szongoth Gábor Bálintné Kovács Júlia

Szerkesztőség: 1251 Budapest, Pf. 70. Tel.: (1) 201-1011, Fax: (1) 201-2401

Nyomdai munkák: Timp® Kft.